

**Učiteljski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu**

Hrvatski centar za dramski odgoj

BUDUĆNOST DRAMSKOG ODGOJA

**Kako odgovoriti na
zahtjeve svijeta u kojem
rastemo i živimo?**

**Knjiga sažetaka s 1. Međunarodnog
znanstveno-umjetničkog simpozija
Zagreb, od 30. lipnja do 1. srpnja 2017.**

**Urednice
Iva Gruić
Maša Rimac Jurinović
Iva Nemec**

NAKLADNIK

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Savska cesta 77
www.ufzg.unizg.hr

ZA NAKLADNIKA

Ivan Prskalo

GLAVNA UREDNICA

Dubravka Težak

Urednice

Iva Gruić

Iva Nemec

Maša Rimac Jurinović

Vizualno oblikovanje i vizualni identitet Simpozija

Antonija Balić Šimrak

Fotografija na naslovnici

Maja Sviben

ISBN 978-953-8115-25-7

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000967206

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Hrvatski centar za dramski odgoj, Zagreb

Budućnost dramskoga odgoja:

Kako odgovoriti na zahtjeve
svijeta u kojem rastemo i živimo?

Knjiga sažetaka s 1. Međunarodnog znanstveno-umjetničkog
simpozija
Zagreb, od 30. lipnja do 1. srpnja 2017.

Predsjedateljica Simpozija

Iva Gruić

Urednice

Iva Gruić

Iva Nemec

Maša Rimac Jurinović

Suorganizator Simpozija

Hrvatski centar za dramski odgoj, Zagreb

Organizacijski odbor

Dr. sc. Iva Gruić, doc., Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, predsjednica

Dr. sc. Damir Miholić, doc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Maja Sviben, Hrvatski centar za dramski odgoj, Zagreb

Mr. sc. Ines Škuflić Horvat, Teatar *Tirena*

Dr. sc. Vladimira Velički, izv. prof., Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Programski odbor

Dr. sc. Iva Gruić, doc., Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, predsjednica

Dr. sc. Helena Korošec, Pedagoški fakultet, Sveučilište u Ljubljani, Slovenija

Dr. sc. Vladimir Krušić, Hrvatski centar za dramski odgoj, Zagreb

Dr. sc. Milan Mađarev, red. prof., Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje odgojitelja u Kikindi, Srbija

Dr. sc. Damir Miholić, doc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Marina Petković Liker, doc. art., Akademija dramske umjetnosti, Sveučilište u Zagrebu

Mr. sc. Ines Škuflić Horvat, Teatar *Tirena*

Dr. sc. Tamara Turza Bogdan, izv. prof., Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Dr. sc. Vladimira Velički, izv. prof., Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Dr. sc. Diana Zalar, red. prof., Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Tajnica

Maša Rimac Jurinović

RASPORED

Četvrtak, 29.6.2017.

9.00 - 11.00 Rasprava na temu:

Analiza stanja – Kakav je položaj dramskog odgoja danas u Hrvatskoj? Koji su ključni problemi?

(rasprava u fokus grupama, po 15-ak sudionika; moderatori rasprava: Iva Gruić, Maša Rimac Jurinović, Ines Škuflić Horvat, Maja Sviben itd.)

11.15 - 14.30 Radionice

Nikolina Bakmaz: Radionica Repetitive – kako slušati, vidjeti i prihvatiti stanja, zbivanja i emocije

Nataša Milojević: Plesna radionica za dramske praktičare

Ana Takač: Priprema za javni nastup

11.15 - 12.45 Radionice

Iva Nemec: Dramska igra kao poligon stvaralačkom prepričavanju

Fra Marija Vranković: Dramatizacija bajki

Marin Bukvić: Glumačke tehnike u dramskom radu

Dorotea Buntak: Od zvuka do igre

Snježana Čubrilo: Dramske metode u nastavi, Galeb Jonathan Livingston

Vedrana Juroš: Dramske metode u nastavi prirode i društva

Tanja Novak: Procesna drama *Carevo novo ruho*

ŽeljkaŽupan Vuksan: Dramske metode u nastavi Hrvatskoga jezika u srednjoj školi

Pauza za ručak

15.30 - 16.00 Otvaranje Simpozija

Predstava

U koju ćeš ti srednju?

Osnovna škola Petra Zrinskog, Zagreb

voditeljica Vera Pišćević

Lidija Cvikić, prodekanica za znanost, umjetnost i međunarodnu suradnju

Iva Gruić, predsjednica Programskoga odbora

15.30 - 16.00 Plenarna predavanja (moderatorica Maja Sviben):

Matjaž Šmalc: Dramski odgoj u Sloveniji

Helena Korošec: Dramska pedagogija – za danas i sutra

Sead Đulić: Nada u magbetovsko vrijeme

Milan Mađarev: Geneza dramskog obrazovanja u Srbiji

Ljubica Beljanski-Ristić: U traganju za višeglasjem – koncept kulture partnerstva

Josef Hollos: 45 years with Drama in my mind

Vladimir Krušić: *Živa slika* sadašnjeg trenutka dramske pedagogije u Hrvatskoj

19.30 Predstava

D(n)o dna - Teatar Tirena

11.00 – 18.30 Poster su izloženi u sobi broj 20

Petak, 30.6.2017.

9.00 - 11.00 Rasprava na temu:

Plan razvoja – Kakav dramski odgoj želimo? U kojem smjeru se, kao struka, želimo razvijati? (rasprava u fokus grupama, po 15-ak sudionika; moderatori rasprava: Iva Gruić, Maša Rimac Jurinović, Ines Škuflić Horvat, Maja Sviben itd.)

Predstavljanje novoga broja ***Dramskog odgoja*** (Ozana Iveković, 10 minuta)

11.15 - 14.30 Radionice

Milan Mađarev: Sloboda

Sead Đulić: Jesu li dvije obale prilika za most ili ambis?

Olivera Milojević: Muzičko-dramska radionica

Matjaž Šmalc: Interpretacija poezije i proze te njihova scenska nadogradnja

Dijana Zorić i Ana Grzunov: Radionica pripovijedanja (storytelling)

11.15 - 12.45 Radionice

Matilda Marković: Dramatizacija proznog teksta – narodne priče i basne

Frana Marija Vranković, Frana Marija: Dramatizacija bajki

Helena Korošec: Komunikacija s lutkom

Vedrana Juroš: Dramske metode u nastavi prirode i društva

Pauza za ručak

15.30 - 18.45 Radionice

Roberta Barat: *Spašavanje planeta Zemlje* – procesna drama u razrednoj nastavi

Margareta Milačić: Scenu, kostime, rekvizite riješiti je lako... evo kako!

Marijana Županić Benić: U potrazi za lutkom – što sve lutka može biti

15.30 - 17.00 Radionice

Tanja Novak: Procesna drama Carevo novo ruho

Iva Nemec: Dramska igra kao poligon stvaralačkom prepričavanju

Josipa Lulić i Marija Šimoković Sikavica: Tko ne djeluje, sudjeluje!

Nataša Roginek: Razumijevanje potreba drugih i odgovorno pomaganje – *Milosrdni Samaritanac*

Renata Marinković Krvavica: Dramska pedagogija u programu ranog učenja stranog jezika

Dijana Mateša: We are all mad here, drama ideas for English classroom

Marija Šorša: Ritam uberi, misli saberi!

Nataša Govedić: Politike dramske pedagogije: od lažnog do radikalnoga gostoprimstva

19.30 Predstava

Moja obitelj i jedan jež, Kazalište Smješko

11.00 – 18.30 Poster su izloženi u sobi broj 20

Subota, 1.7.2017.

9.00 - 10.45 **Rasprava na temu:**

Put / putevi u svijetlu budućnost – osmišljavanje akcija, planova i suradnji koji mogu unaprijediti razvoj dramskog odgoja; oblikovanje zaključaka iz svih rasprava.

(rasprava u fokus grupama, po 15-ak sudionika; moderatori rasprave:

Iva Gruić, Maša Rimac Jurinović, Maja Sviben itd.)

11.00 - 12.30 **Radionice**

Marina Petković Liker: Igre za glas i izgovor

Ines Škuflić Horvat: Kako napraviti godišnji plan i program rada dramske grupe / Kako isplanirati sat rada dramske grupe

Grozdana Lajić Horvat: Impro-kazalište i njegove mogućnosti

Ana Krčar-Velimirović: Dramska aktivnost u vrtiću s ciljem kreativnog izražavanja djece

Nikolina Marinić: Izborni program Dramskog odgoja u školama

Jelena Sitar Cvetko: Prstne lutke, prvo kazalište u životu (radionica + predavanje)

13.00 - 14.30 **Zatvaranje Simpozija**

Predstava

Kabanica

Katolička gimnazija s pravom javnosti, Požega
voditeljica Marijana Ćorluka

Kabalenko

studentice 5. godine Učiteljskog fakulteta
mentorica Marina Petković Liker

Predstavljanje zaključaka iz rasprava.

SADRŽAJ

Predgovor

Plenarna predavanja

Beljanski-Ristić, Ljubica: U traganju za višeglasjem – koncept kulture partnerstva

Đulić, Sead: Nada u magbetovsko vrijeme

Hollos, Josef: 45 years with Drama in my mind

Korošec, Helena: Dramska pedagogija – za danas i sutra

Krušić, Vladimir: *Živa slika* sadašnjeg trenutka dramske pedagogije u Hrvatskoj

Mađarev, Milan: Geneza dramskog obrazovanja u Srbiji

Šmalc, Matjaž: Dramski odgoj u Sloveniji

Radionice

Barat, Roberta: *Spašavanje planeta Zemlje* – procesna drama u razrednoj nastavi

Bakmaz, Nikolina: Radionica Repeticije – kako slušati, vidjeti i prihvatiti stanja, zbivanja i emocije

Bukvić, Marin: Glumačke tehnike u dramskom radu

Buntak, Dorotea: Od zvuka do igre

Čubrilo, Snježana: Dramske metode u nastavi, *Galeb Jonathan Livingston*

Đulić, Sead: Jesu li dvije obale prilika za most ili ambis?

Govedić, Nataša: Politike dramske pedagogije: od lažnoga do radikalnoga gostoprimstva

Juroš, Vedrana: Dramske metode u nastavi prirode i društva

Korošec, Helena: Komunikacija s lutkom

Krčar-Velimirović, Ana: Dramska aktivnost u vrtiću s ciljem kreativnog izražavanja djece

Lajić Horvat, Grozdana: Impro-kazalište i njegove mogućnosti

Lulić, Josipa; Šimoković Sikavica, Marija: Tko ne djeluje, sudjeluje!

Mađarev, Milan: Sloboda

Marinić, Nikolina: Izborni program Dramskog odgoja u školama

Marinković Krvavica, Renata: Dramska pedagogija u programu ranoga učenja stranog jezika

Marković, Matilda: Dramatizacija proznoga teksta – narodne priče i basne

Mateša, Dijana: We are all mad here, drama ideas for English classroom

Milačić, Margareta: Scenu, kostime, rekvizite riješiti je lako... evo kako!

Milojević, Nataša: Plesna radionica za dramske praktičare

Milojević, Olivera: Muzičko-dramska radionica

Nemec, Iva: Dramska igra kao poligon stvaralačkom prepričavanju

Novak, Tanja: Procesna drama *Carevo novo ruho*

Petković Liker, Marina: Igre za glas i izgovor

Roginek, Nataša: Razumijevanje potreba drugih i odgovorno pomaganje – *Milosrdni Samaritanac*

Sitar Cvetko, Jelena: Prstne lutke, prvo kazalište u životu

Škuflić Horvat, Ines: Kako napraviti godišnji plan i program rada dramske grupe / Kako isplanirati sat rada dramske grupe

Šmalc, Matjaž: Interpretacija poezije i proze te njihova scenska nadogradnja

Šorša, Marija: Ritam uberi, misli saberi!

Takač, Ana: Priprema za javni nastup

Vinožganić Rodbinić, Dragica; Bulović, Velimir: Stvaranje predstave za djecu

Vranković, Frana Marija: Dramatizacija bajki

Zorić, Dijana; Grzunov, Ana: Radionica pripovijedanja (*storytelling*)

Župan Vuksan, Željka: Dramske metode u nastavi Hrvatskoga jezika u srednjoj školi

Županić Beniće, Marijana: U potrazi za lutkom – što sve lutka može biti

Poster-prezentacije

Anđelković Džambić, Ljubica: Od predstave do arboretuma: dramska predstava kao poticaj promjenama u lokalnoj zajednici

Anković, Nikolina: Jastučićem do bajke

Bakota, Davorina: RAZKAZ – 100 godina *Priča iz davnine*

Horvat, Nina: Kazalište i škola – prvih 20 godina Teatra *Tirena*

Iveković, Ozana: Dramski rad sa ženama s malignim

oboljenjem u Udruzi Sve za nju

Lehunšek Panić, Iva: Dramski studio i djeca s teškoćama u razvoju

Milosavljević, Sunčica: BAZAART - platforma za dramsko-pedagošku podršku nastavnicima u Srbiji

Pavičić, Dragana: Plesom i glumom kroz povijest

Slavić, Ivan: Having a Theatre Inside

Sviben, Maja; Rimac Jurinović, Maša: 20 (i koja) godina HCDO-a

Teški, Senka; Ivezić, Marija: Stolne predstave u radu s djecom predškolske dobi

Valić, Marina; Hofšteter, Vedrana: Dramski odgoj u odgojnoj skupini *Vjeverice*

Umrežavanje sadašnjosti – mapiranje budućnosti

Igrajući se od ranoga djetinjstva, ulazimo u imaginarne svjetove, kuhamo ručak od pijeska, razgovaramo s nevidljivim mačićima, zujemo po stanu kao avion, brundamo kao lokomotiva, padamo u nespavost kad se ubodemo na olovku jer je ona okom mašte pretvorena u vretno. Spontano i lako opkoračujemo oba svijeta, igrajući se s njima i učeći ponešto o oba. Ta je sposobnost urođena ljudskom rodu i nisu je, kako kaže Ken Robinson, izmislili ni dramski pedagozi ni kazalištarci, baš kao što ni kipar nije izmislio kamen koji kleše.

Sposobnost ulaska u ulogu i igranja zamišljenih svjetova u sebi sadržava potencijal za osebuja iskustva. Ona je dragocjen kanal doživljavanja, stvaranja i učenja. Pustimo li ju da se sama razvija, najčešće se u školskoj dobi počinje sakrivati, odnosno pounutarnjuje se pa se imaginarne priče sve češće počinju događati iza zatvorenih vrata osobnoga zamišljanja. No, to ne mora biti tako.

Zajedničko igranje zamišljenih svjetova i zamišljenih uloga u stvarnome prostoru i vremenu plemenita je aktivnost koja ujedinjuje potrebu za istraživanjem i izražavanjem, za kreativnošću i razumijevanjem, za umjetnošću i znanjem. Kanaliziranje ove sposobnosti, njezino oblikovanje u prihvatljivu i intrigantnu formu, ukratko – vođenje takvih dramskih aktivnosti posao je dramskog pedagoga.

Naša dramska pedagogija, dugoj tradiciji usprkos, još uvijek nije stekla odgovarajući društveni status i nije pronašla svoje zasluženno mjesto u odgojno-obrazovnim ustanovama. Dramski pedagozi većinom su *slobodni strijelci* koji uz više ili manje podrške okruženja rade s puno volje i entuzijazma. Nedostaje nam, rekla bih, bolja, čvršća, jača, jasnija i dostupnija mreža, koja bi nam pomogla da znamo što drugi rade i tako se međusobno osnažujemo. U današnje vrijeme kad je umreženost postala

ključni pojam za većinu ljudskih djelatnosti (ako nisi umrežen, ne postojiš), a tehnologija ju je uistinu olakšala, povezivanje svih zainteresiranih prvi je veliki cilj ovoga Simpozija. Učinit ćemo to na starinski način, kako to dramska pedagogija i predlaže, dovodeći sve na isto mjesto i živim kontaktom omogućiti upoznavanje, razmjenu ideja, učenje i igru. Zato je veći dio Simpozija posvećen radionicama, onom najživljem i zapravo presudno važnom načinu komunikacije u dramskoj pedagogiji. Poster-prezentacije prikazat će pak zanimljive projekte i proširiti tako informacije i otvoriti mogućnost sklapanja novih projektnih i interesnih timova.

Ipak, nije mreža jedino što nam nedostaje. Mislim da bi nam jako dobro došla ideja o tome što hoćemo, kako zamišljamo bolju, reprezentativniju, korisniju ulogu dramske pedagogije u našem današnjem svijetu. Malo strateškog planiranja pomoglo bi da barem neke od tih ciljeva i ostvarimo u dogledno vrijeme. Informacije koje će nam gosti predavači predstaviti o sredinama iz kojih dolaze, mogu nam pomoći da proširimo pogled na probleme koji nas muče, a možda pokažu i neki mogući put rješavanja poteškoća. Rasprave kojima otvaramo svaki od triju dana Simpozija zamišljene su upravo kao poligon za planiranje ciljeva i mogućih puteva prema tim ciljevima. Uz malo sreće i nešto više ustrajnosti ovaj bi Simpozij tako mogao postati inicijator mapiranja jedne bolje budućnosti.

Iva Gruić

POZVANA PREDAVANJA

U traganju za višeglasjem – koncept kulture partnerstva

Ljubica Beljanski-Ristić

Beograd, Srbija

Sažetak

Polazeći od namjere Simpozija da otvori raspravu o analizi stanja dramskog odgoja i dramske pedagogije u okviru školskog sustava i izvan njega pregledom regionalnih praksi, prezentacija stanja u Srbiji zasniva se na otkrivanju raznovrsnosti koja postoji u različitim okruženjima i koja na različite načine ostvaruje svoje djelovanje, vidljivost i međusobne veze. Osvrtom na aktualna događanja, sve jače glasove pojedinaca, grupa, organizacija i institucija koje u ovom trenutku bitno određuju mjesto i ulogu dramskog odgoja i dramske pedagogije u Srbiji, postavlja se pitanje mehanizama uvjetovanosti ovih inicijativa koje nastoje biti aktivne te aktivirati različite aktere kao generatore razvoja i djelovanja prema budućnosti, ostvarujući željene spojeve i partnerstva uz nastojanje da istražuju mogućnosti, pokreću promjene i da rade na kontinuiranom kritičkom preispitivanju; kako vrijednosti tako i vlastitih stavova u odnosu na inovativne, kreativne i participativne prakse. Iako zakonska osnova postoji, zanimljivo je istražiti u kojem obliku se među akterima na različitim razinama i iz različitih područja uspostavlja koncept kulture partnerstva te na koji se način ovakva praksa sustavno i strateški promišlja ili lišava poticaja i podrške.

Biografija predavačice

Živjela je i školovala se u Puli gdje je završila Učiteljsku školu i Pedagošku akademiju. Od 1971. živi i radi u Beogradu. Diplomirala je Jugoslavenske književnosti i srpskohrvatski jezik na Filološkom fakultetu u Beogradu. Polje njezina djelovanja i iskustva je sljedeće: stvaralačka igra, stvaralački odgoj, pravo na kulturu, kultura i umjetnost u odgoju i obrazovanju, drama i kazalište u obrazovanju, interaktivno kazalište i kazalište participacije, polifona drama i kazalište, umjetnost za društvene promjene, kulturna participacija i kulturno nasljeđe. Od 1977. godine zaposlena je kao stručna suradnica/urednica programa u Centru za kulturu *Stari grad*, uvodi inovativne, kreativne i interaktivne programe i kreativne radionice za djecu i mlade (Dramski studio *Škozorište*, Studio stvaralačkog odgoja *Školigrlica* i sl.), okuplja i daje podršku mladim stručnjacima i umjetnicima da se obrazuju praksom i praktično-istraživačkim projektima koji stvaraju bazu za stvaralački odgoj, dramu u obrazovanju, kazalište za društvene promjene i osnivanje Centra za dramu u edukaciji i umjetnosti CEDEUM (1999.). Centar postaje Nacionalni centar Međunarodne udruge za dramu/kazalište i odgoj (IDEA). Vodi nacionalne projekte i sudjeluje u međunarodnim projektima, vodi brojne seminare i radionice edukacije nastavnika i umjetnika te se angažira u okviru reformskih promjena u obrazovanju, strategiji obrazovanja i strategiji kulture za područje unutarpredmetne suradnje kulture i obrazovanja. Postavila je koncept *Bitef Polifonije* (2000.) kojega je vodila do 2014. razvijajući i postavljajući specifičan polifoni koncept ovoga sve značajnijeg pratećeg programa Beogradskoga internacionalnog teatarskog festivala novih kazališnih tendencija. Dobitnica je značajnih nacionalnih i međunarodnih nagrada i priznanja za doprinos u području kulture i obrazovanja. U ovom je trenutku savjetnica u istraživačkome timu kreiranja baze podataka kulturne ponude namijenjene djeci i mladima Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka Srbije.

Nada u magbetovsko vrijeme

Sead Đulić

Mostarski teatar mladih

Bosna i Hercegovina

Sažetak

Nakon jedne radionice polaznik je u evaluaciji voditelju uputio poruku sljedećega sadržaja: *Vi ste novi Isus, Vi ste naš Isus! Molim Vas hodajte ovom zemljom i mijenjajte ljudima svijest kao što ste ju promijenili meni.* Na ovom Simpoziju autor želi govoriti upravo o toj nadi koju aktivnosti Centra za dramski odgoj siju širom Bosne i Hercegovine, usprkos magbetovskom vremenu koje predugo živimo.

Biografija predavača

Nakon Dramskoga studija u Sarajevu vraća se u Mostar gdje s grupom istomišljenika osniva Mostarski teatar mladih (1974). Od samog je osnutka umjetnički fokus Teatra na dramskome obrazovanju i kazališnoj režiji. Povremeno se bavi i glumom. Od 1974. godine obavlja dužnost umjetničkog ravnatelja Mostarskog teatra mladih. Jedan je od osnivača i umjetnički ravnatelj Međunarodnog festivala autorske poetike u Mostaru (1975.). Također, jedan je od voditelja radionica Alternativne akademije, kao specifičnog vida obrazovanja dramskih umjetnika, pedagoga i studenata primjenom radionica. Režirao je preko 70 predstava u Mostaru, Bugojnu, Tuzli, Sarajevu i Banja Luci te Italiji. Ravnatelj je Centra za dramski odgoj Bosne i Hercegovine, koji je član Međunarodne udruge za dramu/kazalište i odgoj (IDEA) te predsjednik bosansko-hercegovačkog Centra ASSITEJ. Vodio je različite radionice u zemlji i inozemstvu. Urednik je časopisa za dramu, teatar i odgoj TMAČAART. Njegovi tekstovi objavljeni su u časopisima SCYPT Journal, European Journal of Intercultural Studies te mnogim drugima. S kolegama iz Centra za dramski odgoj Bosne i Hercegovine pokrenuo je dodjelu Međunarodne nagrade za doprinos razvoju dramskog obrazovanja Grozdanin kikut. Kao integralni dio ove nagrade pokrenuta je mala Fondacija za studente dramskih umjetnosti. Svoje referate izlaže na različitim međunarodnim kazališnim konferencijama. Radio je kao redovni

bilješka:

suradnik Odsjeka za glumu i dramsku pedagogiju Fakulteta humanističkih nauka na Fakultetu *Džemal Bijedić* u Mostaru. Dobitnik je brojnih domaćih i međunarodnih nagrada za najbolju predstavu, režiju, istraživački proces, scenski pokret, scenski dizajn te umjetničko-pedagoški rad.

45 years with Drama in my mind

Josef Hollos
AITA/IATA
Beč, Austrija

bilješka:

Sažetak

U svom će predavanju autor iznijeti prikaz svoga dramskog iskustva koje je stekao tijekom dugogodišnjega rada na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Biografija predavača

Rođen je u Mađarskoj. Godine 1956. prebjegao je u Austriju. Osam je godina pohađao internat, radio je kao nastavnik i stručnjak za rad s mladima. S dramskim se odgojem prvi put susreo na poslijediplomskom studiju 1970. Studirao je teatrologiju, povijest, mađarski te magistrirao 1977. Radi kao dramski pedagog, predavač na visokim učilištima, sveučilištima i akademijama te podučava nastavnike. Nekoliko je puta bio suorganizator Svjetskoga kongresa dramskog odgoja. Obavlja različite funkcije u organizacijama kao što su AITA/IATA i IDEA Austrija te radi u Odjelu za mlade grada Beča.

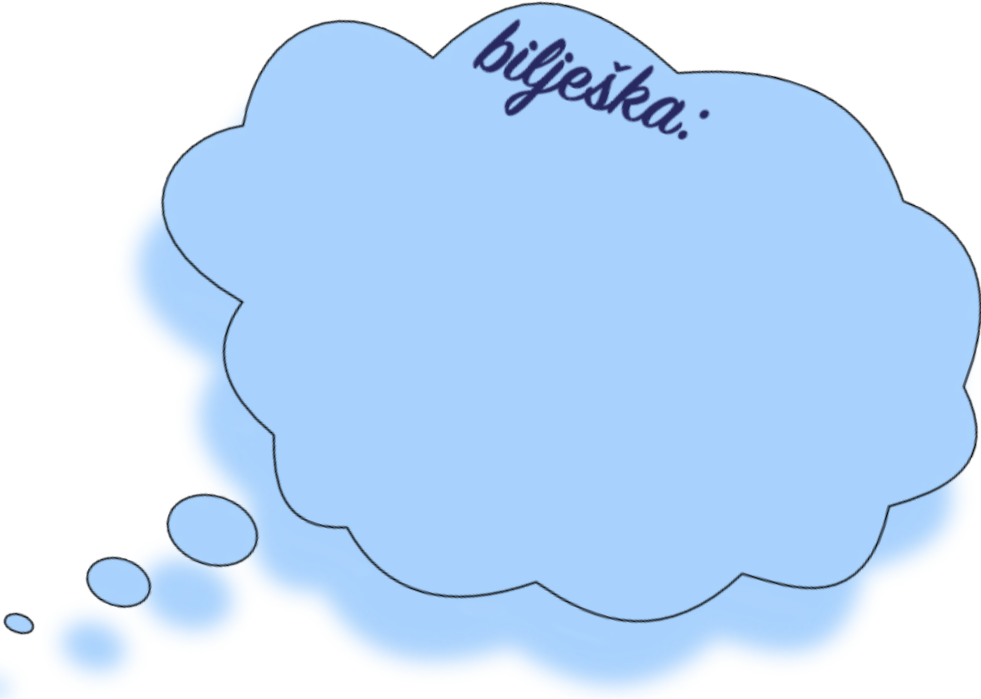
Dramska pedagogija – za danas i sutra

Helena Korošec

Pedagoški fakultet Sveučilišta u Ljubljani
Slovenija

Sažetak

Izazov je našeg vremena u odgoju i obrazovanju proširiti tradicionalnu abecedu obrazovanja počevši od čitanja, pisanja i matematike sve do uspostavljanja i održavanja međusobnih odnosa, potom utjecati na razvoj kreativnosti i na svijest o pojedincu kao jedinstvenoj osobi te dijelu jedne socijalne sredine. U tome kazalište ima važnu ulogu i zato je dramska pedagogija neophodan dio holističkog *odgoja za biti*, u suprotnosti s *odgojem za znati*. Odgoj i obrazovanje bez takvog stvaranja lišeni su doživljaja unutrašnjeg svijeta i svedeni su na objektivne znanosti. Dramska pedagogija još nema svoje mjesto u nastavnom planu škola, ali ima u manjoj mjeri na pedagoškim fakultetima. Svijest o važnosti da se umjetnička i središnja područja povezuju i nadopunjuju prisutna je u slovenskom obrazovnom sustavu. Važno je istaknuti da se sve više organiziraju zajednice pojedinaca koji šire svijest o važnosti same dramske pedagogije, kao što je i sve više učitelja i odgojitelja sa sviješću da dramsko iskustvo uvelike doprinosi učenju sadržaja kurikula i poticanju promjena u odnosima i svijetu te da je sustavna uporaba dramskih tehnika i metoda uspješnija od tradicionalnih metoda učenja i poučavanja.

bilješka:

Biografija predavačice

Nekoliko je godina radila u osnovnoj školi gdje se u procesima poučavanja učestalo koristila različitim dramskim metodama i tehnikama. Od 2000. godine zaposlena je na Pedagoškom fakultetu u Ljubljani, najprije kao asistentica za lutkarsko i dramsko izražavanje, a od 2006. godine kao viša predavačica. Između 2003. i 2010. zaposlena je i na Pedagoškom fakultetu u Kopru gdje predaje predmete istoga predmetnog područja. Na znanstvenome magistarskom studiju magistrirala je s temom *Simbolička igra s lutkom – način komunikacije u razredu*, dok je 2015. godine doktorski studij zaključila s temom *Uloga igre s lutkom u socijalnim odnosima u vrtiću*. Vodi lutkarske i kazališne kreativne radionice za učitelje i odgojitelje u Sloveniji i inozemstvu. Objavljuje znanstvene, stručne i konferencijske radove o upotrebi lutke i drame u odgoju i obrazovanju te o utjecaju tih medija na razvoj djeteta. Jedno od područja njezina djelovanja proteže se na učenje i poučavanje s umjetnošću i putem umjetnosti te na primjenu metoda učenja u procesu poučavanja. Članica je međunarodnog saveza UNIMA – organizacije za lutku u odgoju i terapiji.

Živa slika sadašnjeg trenutka dramske pedagogije u Hrvatskoj

Vladimir Krušić

Hrvatski centar za dramski odgoj

Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Autor će iznijeti osnovne značajke sadašnjeg trenutka dramske pedagogije u Hrvatskoj, kako njezina postignuća ostvarena u proteklih dvadeset godina tako i aktualne probleme i izazove s kojima se susreće. O aktualnome trenutku dramske pedagogije u Hrvatskoj, koji se nikako ne može ocrtati kao statična slika stanja, govorit će iz perspektive dvadesetogodišnjeg djelovanja Hrvatskog centra za dramski odgoj. Sadašnjost dramske pedagogije u Hrvatskoj, pored sve većega broja samostalnih aktivnosti i inicijativa u širem prostoru dramskoga odgoja, obilježavaju značajni pomaci i nastojanja koja se upravo odvijaju i koja s jedne strane sažimaju i zaključuju iskustva iz proteklih dvadesetak godina, a s druge naznačuju, otvaraju i usmjerena su prema novim mogućnostima budućega djelovanja. Izlaganje će naznačiti glavna uporišta i pravce daljnjega razvoja dramsko-pedagoške prakse i teorije te izazove i načelna pitanja s kojima se taj razvoj trenutno suočava, primjerice: *Kako izrazito interdisciplinarnu djelatnost poput dramske pedagogije definirati kao posebnu pedagošku disciplinu i kao profesiju?, Kako dramski odgoj i pedagogiju usaditi u postojeće odgojno-obrazovne sustave: kao samostalan predmet i nastavni sadržaj ili kao didaktički pristup u nastavi?, Je li primjena dramsko-*

pedagoških metoda za potrebe školske nastave još uvijek estetska djelatnost ili ne? i sl. Neke od naznačenih dilema ponudit će za raspravu tijekom Simpozija.

Biografija predavača

Dramski je pedagog i redatelj. Od 1988. voditelj je Učilišta Zagrebačkog kazališta mladih, a od 2008. Kazališnog studija mladih Hrvatskog narodnog kazališta u Varaždinu. Godine 1996. pokreće Hrvatski centar za dramski odgoj, kojim trenutno i predsjedava. Od 2004. do 2010. godine bio je predsjednik generalne skupštine Međunarodne udruge za dramu/kazalište i odgoj (IDEA). Vodio je preko 180 seminara, radionica i savjetovanja u području dramskoga odgojnog rada. Od 2000. povremeno je predavao dramsku pedagogiju na Zagrebačkom sveučilištu i na Pedagoškoj akademiji u Petrinji, a danas predaje kolegije Scenska kultura i Dramski odgoj na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu. Godine 2012. obranio je doktorski rad *Paradigme moderne hrvatske dramske pedagogije*.

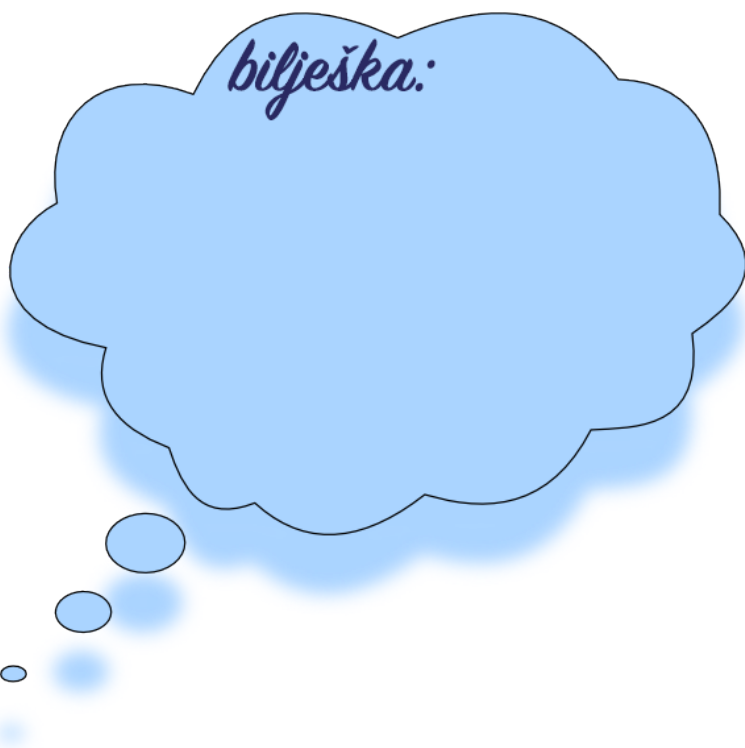
Geneza dramskog obrazovanja u Srbiji

Milan Mađarev

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje odgojitelja u
Kikindi
Srbija

Sažetak

Prateći ponavljanje i promjene koje su karakteristične za prirodu, dr. Vićentije Rakić (*Obrazovanje igrom i umjetnošću*, Leipzig, 1911.), jugoslavenski promotor ideje o Novom odgoju, došao je do zaključka da igra i umjetnost razvijaju snagu za promjenu. Neovisno o njemu Petar Savić već je kao mladi učitelj (1932. godine) primjenjivao demokratski stvaralački sustav ili višefrontalni oblik nastave. Savićeva teatralizacija nastave preteča je dramskoga obrazovanja u Srbiji. Ovaj se pristup odvijao gotovo istovremeno s pojavom kreativne dramatike Winifred Ward u SAD-u. U poslijeratnom periodu Ljubica Beljanski Ristić osnovala je svoju inačicu kreativne drame u Dječjem i omladinskom dramskom studiju *Škozorište* i u Studiju stvaralačkog obrazovanja *Školigrlica*. Tijekom 90-ih zastupnici kazališne antropologije (Dah teatar i Plavo pozorište) bavili su se različitim projektima dramskoga obrazovanja čiji je cilj bio animiranje i edukacija publike i kritike. U posljednje se vrijeme svojim radom ističu Saša Asentić, koji u okviru programa Umjetnost i inkluzija grupe Per.Art radi s osobama s intelektualnim teškoćama, Aleksandra Jelić, koja vodi ApsArt Centar za kazališna istraživanja gdje se bavi kazalištem zajednice i Milena Bogavac, dramaturginja i pjesnikinja koja u radu s mladima koristi dramu i kazalište.

Biografija predavača

Teatrolog, kritičar, dramaturg, pedagog, voditelj psihodrame, kazališni i radijski redatelj te impro-pedagog. Na Odsjeku za teatrologiju Fakulteta dramskih umjetnosti u Beogradu prvi je u Srbiji prijavio i obranio magistarski (znanstveni) rad s temom kreativne drame. Rad je pretočen u knjigu naziva *Kreativna drama - proces stvaralaštva u Školorištu*. Istražuje scensku prisutnost, energiju i preduvjete za razvijanje spontanosti i kreativnosti plesača, glumaca i neglumaca. Primjenjuje kreativnu dramu, impro-teatar i psihodramu u radu s djecom i mladima. Radio je u Sloveniji, Srbiji, Bosni i Hercegovini te Južnoj Koreji. Predaje scensku umjetnost i kreativnu dramu na Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanje odgojitelja u Kikindi. Za knjigu Teatar pokreta *Jožefa Nađa* na 52. MESS-u 2012. godine dobiva Nagradu za teatarsku kritiku i publicistiku *Marko Kovačević*.

Dramski odgoj u Sloveniji

Matjaž Šmalc

Javni savez Republike Slovenije za kulturne djelatnosti
Ljubljana, Slovenija

Sažetak

U svome će izlaganju autor predstaviti stanje dramskoga odgoja u Sloveniji. Pojam dramskoga odgoja u Sloveniji je u uporabi posljednjih 10 godina. Dječje je kazalište u Sloveniji jako razvijeno; godišnje se ostvaruje između 400 i 450 predstava dječjih kazališnih i lutkarskih grupa, koje više ili manje stvaraju u okviru svojih osnovnih škola ili vrtića. S djecom rade pedagozi, koji najčešće nemaju kazališno obrazovanje. S obzirom na to da se učitelji tijekom svoga školovanja na pedagoškim fakultetima gotovo ne susreću s nastavom dramskoga odgoja, za kazališnom obukom i saznanjima posežu na seminarima i radionicama za profesionalne kazališne grupe. Autor će u svome izlaganju pokušati predstaviti napore Javnog saveza Republike Slovenije za kulturne djelatnosti i njihovih partnera; pokušat će artikulirati pojam dramskoga odgoja i predstaviti metode dramskoga odgoja za rad s djecom u kazalištu, kao i mogućnosti uporabe tih metoda u nastavnom procesu.

Biografija predavača

Završava kazališnu režiju na Akademiji za kazalište, radio, film i televiziju u Ljubljani (2002.) s diplomskim radom na predstavi za djecu *Ben Minoli: Vilinac* s mjeseca. Režirao je 50-ak predstava u profesionalnom i amaterskom kazalištu, kao i dva dokumentarna i jedan kratki igrani film. Nakon nekoliko godina rada kao slobodni umjetnik, 2006. godine zapošljava se u Javnom savezu Republike Slovenije za kulturne djelatnosti kao stručni suradnik za kazalište i lutkarstvo. Ravnatelj je Festivala slovenskih amaterskih grupa *Linhartovi susreti*, festivala omladinske kulture Festival vizije te je umjetnički voditelj festivala *StudenTeater*. Sudjeluje u organizaciji festivala dječjih predstava i lutkarskih amaterskih predstava. Šest je godina bio i ravnatelj festivala lutaka za odrasle *Asinus Aureus*. Član je Organizacijskog odbora Međunarodne konferencije dramskoga odgoja u Ljubljani koja je od 2009. godine održana već šest puta. Organizira i izvodi različite radionice za nastavnike, glumce i režisere.

RADIONICE

Teaching theatre to children: an independent educational subject

Roberta Barat

Osnovna škola Selnica
Hrvatska

Opis radionice

Radionica je bila dijelom projekta Aktivne metode za građanski odgoj i obrazovanje realiziranog u šk. god. 2015./2016. i namijenjenog edukaciji učitelja i školskih suradnika za primjenu dramskopedagoških metoda u nastavi. Izvorno, ova je obrada osmišljena i provedena u Osnovnoj školi Selnica kao dio integrirane nastave u 3. razredu tijekom koje se istovremeno ostvaruju planirani odgojno-obrazovni ciljevi nastave Prirode i društva te Građanskog odgoja i obrazovanja.

U izvedbu, kao osnovne, upotrijebljene dvije dramskopedagoške tehnike – učitelj/učiteljica u ulozi i nastavna procesna drama. Tehnika učitelj/učiteljica u ulozi uvelike pridonosi uspješnoj provedbi nastavne procesne drame; ovaj način rada učenici u pravilu odlično i ozbiljno prihvaćaju, a zahvaljujući takvom angažmanu učiteljice lako prihvaćaju i ostale dramske oblike rada.

Biografija voditelja

Roberta Barat je učiteljica razredne nastave i dramska pedagoginja. Od 1986. razredna je učiteljica i voditeljica dramskih družina u Osnovnoj školi Selnica. Od 1998. pohađala je niz seminara i radionica dramskopedagoške edukacije u organizaciji HCDO-a, Agencije za odgoj i obrazovanje, Kazališnog kampa Tirena i Studija Kubus. Od 2011. do 2013. radila je na osmišljavanju i realizaciji radionica u okviru projekta Odgojna drama i kazalište kao sredstvo poticanja inkluzije Roma u organizaciji HCDO-a, a 2012. sudjelovala je u edukaciji učitelja građanskog odgoja u okviru pilot-projekta Novo doba ljudskih prava i demokracije u školama. U šk. god. 2013./2014. članica je stručnog tima i voditeljica radionica projekta Participativne i dramske metode za građanski odgoj, a u 2015./2016. projekta Aktivne metode za građanski odgoj i obrazovanje. Suautorica je e-priručnika Odgoj za građanstvo, odgoj za život – Priručnik aktivnih metoda za građanski odgoj i obrazovanje s primjerima dobre prakse u kojem je objavljen i podroban metodički opis provedbe procesne drame Spašavanje planeta Zemlje. Metode dramske pedagogije kao izuzetno vrijedne za razvoj dječjih socijalnih kompetencija i motivirano aktivno učenje i stjecanje znanja primjenjuje u radu u razredu, u školskim dramskim družinama te kao voditeljica jedne od skupina u Kazališnom studiju mladih Hrvatskog narodnog kazališta u Varaždinu.

Repeticije – kako slušati, vidjeti i prihvatiti stanja, zbivanja i emocije

Nikolina Bakmaz

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije,
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Opis radionice

Radionica je osmišljena prema načelu najpoznatije vježbe Sanforda Meisnera, vježbe Repeticije. Sudionici će se upoznati s procesom četiriju stupnjeva vježbe Repeticije: mehanička repeticija, prorađivanje partnera, repeticija uz radnju i repeticija uz kontekst. Slušanje i odgovaranje je esencija činjenja, a realnost činjenja na sceni temelj je za dobru izvedbu. Prilikom slušanja i odgovaranja u sudionicima se događaju PROMJENE koje ovom vježbom treniramo i želimo osvijestiti. Promjene se događaju kada moramo reći istinu – uključuje nam se ljudski bazični instinkt, kada nam se nagomilavaju emocije, kada imamo osobni stav, kada se promijeni partnerovo ponašanje i kad moramo promotriti nešto što se dogodilo u nama samima. Ciljevi su radionice sljedeći: osvješčivanje razine slušanja, gledanja i reagiranja; istinsko slušanje, istinsko viđenje, istinsko reagiranje; osvješčivanje *moje istine*; protočno otpuštanje i izmjena istinitih emocija; razvijanje i izražavanje osobnoga stava i sagledavanje i prihvaćanje promjene stanja u sebi i drugima. Krajnji idealni cilj vježbe Repeticije jest da smo sposobni promijeniti sva stanja i emocije potpuno istinito i u kratkom periodu.

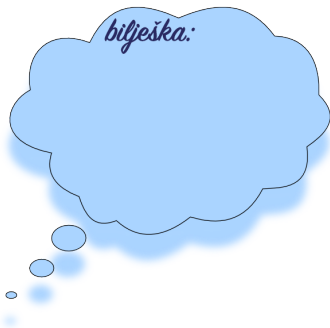
Biografija voditeljice

Pohađala je niz glumačkih radionica i programa među kojima i Studio 9 Master Acting, program u trajanju od dviju godina u suradnji sa studijem Michail Chekhov Actors iz Bostona i Studijem *Kubus* pod vodstvom Scotta Fieldinga te četverogodišnji program Studija *Kubus* pod vodstvom Simone Dimitrov Palatinuš. Posljednje tri godine radi kao dramska pedagoginja u Zaprešićkom kazalištu za djecu i mlade s grupama od vrtićke do srednjoškolske dobi, kao i s odraslima.

Glumačke tehnike u dramskom radu

Marin Bukvić

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Opis radionice

Radionica progovara o trima najpoznatijim svjetskim glumačkim tehnikama i mogućnostima njihove prilagodbe uzrastu djece i mladih. Kako tehnike glume zahtijevaju emotivno-psihičku zrelost i iskustvo, samim time nisu pogodne za rad sa svim

uzrastima. Zbog toga će polaznici radionice biti upoznati s tehnikama glume K. S. Stanislavskog, L. Strasberga i M. Čehova te pojedinim fragmentima njihovih metoda kojima se mogu koristiti u radu s djecom i mladima. Radionica je pogodna i za voditelje koji se u svom radu više usmjeravaju na kazališnu umjetnost (stvaranje i produkcija konkretnih dramskih komada) te one koji u svojim grupama imaju polaznike koji se žele baviti dramskom umjetnošću (glumom). Ciljevi su radionice upoznavanje sudionika s osnovnim glumačkim i scenskim zakonitostima i upoznavanje sudionika s tehnikama glume K. S. Stanislavskog, L. Strasberga i M. Čehova.

Biografija voditelja

Magistar je primarnog obrazovanja, glumac i dramski pedagog. Dugogodišnju edukaciju iz područja glume, dramske pedagogije i pjevanja ostvaruje u scenskim školama i radionicama u Hrvatskoj, Europi i Americi (Boris Svrtan, Cintija Ašperger, Davorka Horvat, Dražen Šivak, Dubravka Krušelj Jurković, Ellen Stuart, Ivana Marijančić, Kostadinka Velkovska, Nhandan Chiro, Nina Erak-Svrtan, Scott Fielding, Simona Dimitrov-Palatinuš, Suzana Nikolić i drugi). Sudjeluje u profesionalnim kazališnim i filmskim produkcijama, a ima i pedagoško iskustvo vođenja radionica s različitim dobnim uzrastima. Izvođač je u glazbeno-scenskom ansamblu *Medley Teatar*, gdje u sklopu Edukacijskog centra vodi programe glume i dramske pedagogije.

Od zvuka do igre

Dorotea Buntak

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Opis radionice

Polaznici će samostalno upoznavati instrumente Orffova instrumentarija i svirati ih na različite načine. Uočit će da riječi

i rečenice imaju ritam. Ritam se može svirati instrumentima. Različiti ritmovi mogu se povezati u cjeline ili izvoditi istovremeno. Zvukom se mogu oslikavati riječi, rečenice i zvukovi iz prirode. Kombiniranjem zvukova na različite načine dobiva se nova zvukovna slika ili priča. Polaznici će na različite nove načine naučiti stvarati nove zvukovne priče. Ciljevi su radionice sljedeći: uočiti ritam riječi i rečenica, obilježiti pojedine riječi ili rečenice zvukom glazbala, oponašati zvukove neposrednog okoliša, izmišljati male ritamske cjeline izgovorom glasova, riječima i ritamskim instrumentima i slobodno improvizirati glasovima, riječima i glazbalima.

Biografija voditeljice

Diplomirana je učiteljica razredne nastave i dramska pedagoginja. Dramskim se metodama redovito koristi u nastavi. U Osnovnoj školi Trnsko vodi lutkarsku skupinu s kojom nastupa u školi te smotrama i festivalima Lidranu, Smoli, PIF-u i dr.

Dramske metode u nastavi, *Galeb Jonathan Livingston*

Snježana Čubrilo

Osnovna škola dr. Vinka Žganca
Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

U uvodnom dijelu vježbama i igrama *prizivamo svijet ptica* (kipovi, glasanje, zvučno dozivanje). Nastavljamo s izvođenjem skupnih scena dijelova teksta *Galeb J. Livingston* koje će sudionici pripremiti samostalno birajući prikazivačke tehnike ili prema zadanom obrascu (ovisno o broju sudionika): igranje uloga, zamrznuti prizori, izražajno čitanje, naracija, tunnel misli i sl. Skupne scene izvode se prema utvrđenom redu (slijedeći književni tekst) jedna za drugom u nizu, bez stanke. Nakon kraćega opuštanja sudionici biraju lik iz prikazanih scena i zauzimaju poziciju na dijagramu stavova. Slijedi izražavanje stavova i objašnjavanje iz pozicije književnoga lika, a potom iz svoje stvarne životne pozicije. Slijedi razgovor o iskustvu sudjelovanja i o vrijednosti primjene dramskih metoda u nastavi. Ciljevi su radionice pokazati vrijednost primjene dramskih metoda u nastavi i pokazati da uporabu dramskih metoda ne treba shvatiti samo kao učenje igrom ili opuštanje, iako je i to dobrodošla vrijednost koja ima svoje mjesto u nastavnom procesu, nego kao promišljeno i odgovorno planiranje u kojemu se od učitelja traži određena stručnost i znanje dramske pedagogije u integraciji i korelaciji s različitim školskim sadržajima. Opisanoj radionici ostvarivi su integrirani ciljevi nastave jezika i književnosti te građanskoga odgoja i obrazovanja, kao i razvijanje dramske kreativnosti.

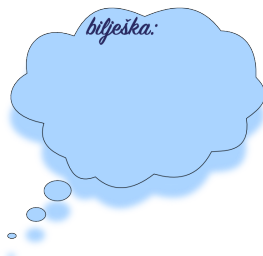
Biografija predavačice

Rođena je u Puli. Živi i radi u Zagrebu kao učiteljica Hrvatskoga jezika. Više od 23 godine djeluje i kao voditeljica dramske skupine. Učiteljica savjetnica, članica Hrvatskoga centra za dramski odgoj (HCDO) od osnutka, koji joj i dodjeljuje zvanje dramske pedagoginje. S dramskom skupinom, osim na brojnim državnim razinama Lidrana, sudjeluje u projektima HCDO-a, humanitarnim akcijama i učeničkim susretima. Polazi brojne edukacije, a već više godina i vodi edukacije o dramskim metodama i njihovoj primjeni u školi.

Jesu li dvije obale prilika za most ili ambis?

Sead Đulić

Mostarski teatar mladih
Bosna i Hercegovina

Opis radionice

Koristeći se pričom o gradnji Staroga mosta u Mostaru, koja govori o stvaralačkim mukama graditelja Hajrudina koji je devet

godina gradio Most i završio ga daleke 1566. godine, kao mamac želim sudionike radionice suočiti sa surovom stvarnošću svijeta u kojem živimo. Želim tragati za odgovorom na sljedeća pitanja: Pamti li svijet još uvijek bosansku tragediju? Ima li to pamćenje u metaforičkom smislu i danas određenu težinu? Ako ima, razumijeva li svijet bolje suštinu bosanskoga društva? Ako razumije, nije li to u globalnom smislu slika SVIJETA samog? Znači li to da onda Bosna i njezina tragedija mogu biti metafora za svijet i odnose u njemu? Ako stvari ovako postavimo, jesu li Mostar i njegova podjela na istok i zapad, ili kako SVIJET to vidi, na kršćanstvo i islam, srce te metaforičke slike? Pa u Mostaru je građen jedan od najljepših mostova u povijesti civilizacije (neki tvrde da to nije napravio čovjek, kažu da je to Božje djelo). Napravljen je da spoji dvije obale, dva svijeta i omogući im komunikaciju daleke 1566. godine. I bio je to više od 400 godina. I onda je srušen 1993. godine da bi se prekinula komunikacija i uspostavili odnosi straha, mržnje... Sad je ponovo sagrađen. I danas, i jučer, za sve generacije bio je više od mosta... Može li ta priča o ljudima koji toliko vole svoj most da su njegovu razvalinu nazivali njegovim imenom i onda kada ga nije bilo, kada je već godinama bio srušen, biti dovoljna provokacija za početak? Može li *miksanje* legendi o njegovoj prvoj gradnji, o narastanju grada, njegovoj podjeli, rušenju i njegovoj ponovnoj gradnji biti dovoljna inspiracija? Mostar je mali grad, ali je još u 19. stoljeću bio kulturni centar. Tu su oduvijek živjeli pripadnici četiriju velikih religija. Može li ta slika maloga grada koji raste uz most i postaje slikom svijeta u običnim odnosima malih ljudi, njihovim strahovima i njihovim radostima biti slika Svijeta? Može li se na sukobu ruralaca koji stižu u grad i imaju svoje strahove

od nepoznatoga razvijati teza o potencijalnome velikom sukobu koji proizlazi iz nepoznatoga? Na kraju, je li nepoznavanje bića, običaja, tradicije drugoga prilika za nepovjerenje, sumnju, strah, sukob, rat... Je li MOST prilika, jesu li dvije obale mogućnost za most ili provaliju? Kada o svemu ovome razmišljam, ja mislim, želim biti naslonjen na našu zajedničku razvalinu prošlosti što drsko stremlje ka nekoj nadrealnoj budućnosti. Ovom radionicom želim na primjeru mikrokozmosa moga Grada ukazati na moguća rješenja prevladavanja sveopće podijeljenosti Svijeta danas.

Biografija predavača

Nakon Dramskoga studija u Sarajevu vraća se u Mostar gdje s grupom istomišljenika osniva Mostarski teatar mladih (1974). Od samoga osnutka umjetnički je fokus Teatra na dramskome obrazovanju i kazališnoj režiji. Povremeno se bavi i glumom. Od 1974. godine obavlja dužnost umjetničkog ravnatelja Mostarskog teatra mladih. Jedan je od osnivača Međunarodnoga festivala autorske poetike u Mostaru (1975.), čiji je umjetnički ravnatelj. Jedan je od voditelja radionica Alternativne akademije, kao specifičnoga vida obrazovanja dramskih umjetnika, pedagoga i studenata primjenom radionica. Režirao je preko 70 predstava u teatrima u Mostaru, Bugojnu, Tuzli, Sarajevu i Banja Luci te Italiji. Ravnatelj je Centra za dramski odgoj Bosne i Hercegovine, koji je član Međunarodne udruge za dramu/kazalište i odgoj (IDEA) te predsjednik bosansko-hercegovačkog Centra ASSITEJ (Međunarodne mreže profesionalno vođenih kazališta za djecu i mlade). Vodio je različite radionice u zemlji i inozemstvu (Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Slovenija, Bugarska, Italija, Singapur, SAD, Velika Britanija, Grčka, Hong Kong, Njemačka, Jordan, Španjolska itd.). Urednik je časopisa za dramu, teatar i odgoj *TMAČAART*. Njegovi tekstovi objavljeni su u časopisima *SCYPT Journal*, *European Journal of Intercultural Studies* te mnogim drugima. S kolegama iz Centra za dramski odgoj Bosne i Hercegovine pokrenuo je dodjelu Međunarodne nagrade za doprinos razvoju dramskog obrazovanja *Grozdanin kikut*. Kao integralni dio ove nagrade pokrenuta je mala Fondacija za studente dramskih umjetnosti. Svoje referate izlaže na različitim međunarodnim kazališnim konferencijama. Radio je kao redovni suradnik Odsjeka za glumu i dramsku pedagogiju Fakulteta humanističkih nauka na Fakultetu *Džemal Bijedić* u Mostaru. Dobitnik je brojnih domaćih i međunarodnih nagrada za najbolju predstavu, režiju, istraživački proces, scenski pokret, scenski dizajn te umjetničko-pedagoški rad.

Politike dramske pedagogije: od lažnoga do radikalnoga gostoprimstva

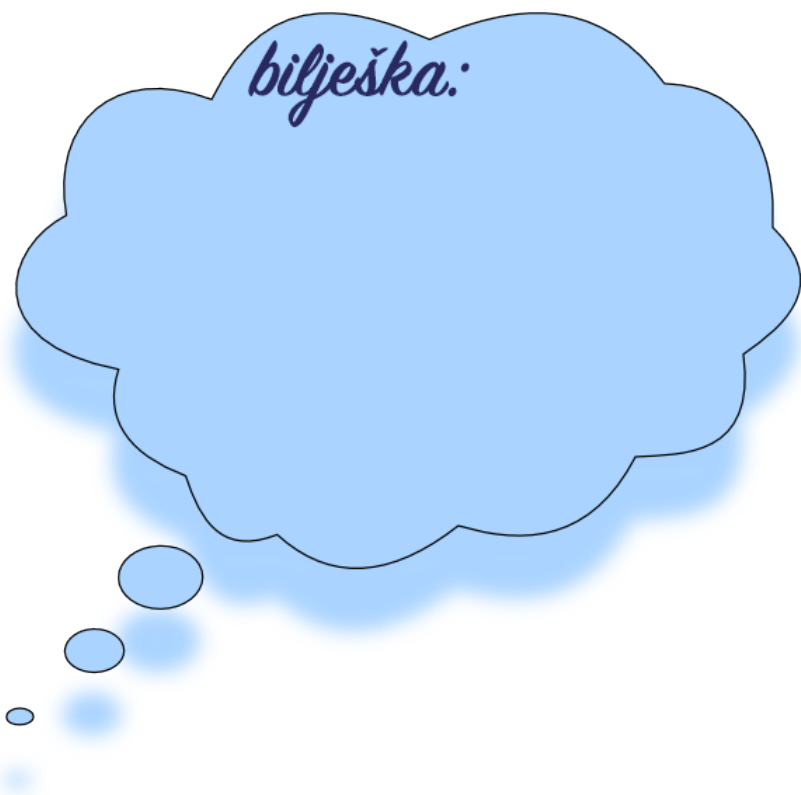
Nataša Govedić

Akademija dramske umjetnosti

Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

Dramska pedagogija u praksi neprestano problematizira *neupitno otvoren* koncept ulaska u razred i iznutra zatvorenu i iznutra kompleksno motiviranu grupu polaznika. Namjera dramskog otvaranja grupe pokazuje se *prijetećom*, ne samo na način umjetničke prakse koja uvijek nužno uznemirava poznate konceptualne okvire, nego na način zadiranja u nepisana pravila ponašanja određene socijalne grupe. U praksi veoma često susrećemo probleme koji zadiru u ideologijski način zataškavanja i lažiranja javne slike pojedinih institucija, zbog čega voditelji dramskih radionica bivaju na različite načine upozoreni ili ucijenjeni da paze *što prikazuju* i još više da paze *koja rješenja nude*. Radionica nudi dijaloške mogućnosti osnaživanja dramskih pedagoga u osvješćivanju mikropolitike i makropolitike dramske izvedbe posežući prvenstveno za teorijom i praksom rješavanja konflikta.

Biografija voditeljice

Sláže se s brazilskim pedagogom Paolom Freireom koji se borio za obrazovanje kao *glazbu akcija* i nastoji uspostaviti nastavne procese koji stvaraju duboko poštovanje između učitelja/učenika i učenika/učitelja, baš kao i poštovanje prema pomnom istraživanju teorijskih tekstova, predstava, filmskih materijala itd. Diplomirala je (1995.), magistrirala (2000.) i doktorirala (2007.) komparativnu književnost i teatrologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Stalna je kazališna kritičarka *Novog lista* i jedna od osnivačica dvotjednika za kulturna i društvena pitanja *Zarez*, gdje godinama radi i kao urednica. Dugogodišnja je aktivistica za dječja prava, autorica dvaju romana za djecu i jedne knjige bajki. Facilitatorica je različitih javnih izvedbi, radionica i rasprava iz područja kazališnog aktivizma i dramske pedagogije. Dosad je objavila dvanaest znanstvenih knjiga iz područja teatrologije. Radi i kao dramaturginja.

Dramske metode u nastavi prirode i društva

Vedrana Juroš

Osnovna škola Prečko
Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

Radionica je zamišljena kao primjer dobre prakse. Dramski izraz kao metoda rada, osim u nastavi Hrvatskoga jezika, primjenjiv je i u drugim nastavnim predmetima. Na radionici donosim primjer dramskih metoda na satu Prirode i društva. Početak radionice zamišljen je kao uvod (igre upoznavanja, zagrijavanja, zbližavanja skupine, razvrstavanja u skupine), dok se u glavnom dijelu radionica bavi nastavnom jedinicom *Gospodarstvo i zaštita okoliša* te prikazuje nastavni sat i usvajanje nastavne jedinice primjenom motivacijskih igara, različitih dramskih tehnika i metoda (ogrtač stručnjaka, učitelj u ulozi, sastanak...). Radionica završava različitim igrama i vježbama primjenjivim u svim nastavnim predmetima i u radu s dramskim skupinama.

Biografija voditeljice

Na Učiteljskome fakultetu u Zagrebu diplomirala je 2006. razrednu nastavu s pojačanim programom iz hrvatskog jezika. Iste se godine zapošljava u osnovnoj školi u kojoj i danas radi. Usavršavala se na brojnim radionicama i seminarima o dramskom odgoju te završila jednogodišnju edukaciju Ciklus radionica dramskog odgoja u organizaciji Hrvatskog centra za dramski odgoj. Tri je puta sudjelovala u Školi stvaralaštva *Novigradsko proljeće* te na Kazališnom kampu u Pazinu. Vodi lutkarsku skupinu u svojoj školi (dvaput

na državnoj smotri LiDraNo). Članica je HCDO-a, a stječe i zvanje dramske pedagoginje. Iskustva stečena na dramskim radionicama primjenjuje u svakodnevnom radu. Od 2016. godine mentorica je studentima Poslijediplomskog specijalističkog studija dramske pedagogije.

Komunikacija s lutkom

Helena Korošec

Pedagoški fakultet Sveučilišta u Ljubljani
Slovenija

Opis radionice

Na radionici ćemo upoznati osnovne karakteristike komunikacije s lutkom u svakodnevnom radu s djecom i mladima.

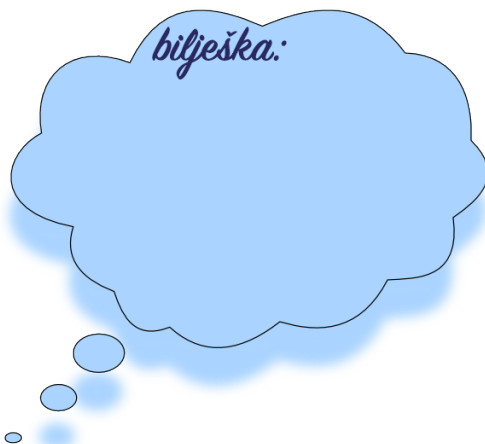
Biografija voditeljice

Nekoliko je godina radila u osnovnoj školi gdje se u procesima poučavanja učestalo koristila različitim dramskim metodama i tehnikama. Od 2000. godine zaposlena je na Pedagoškom fakultetu u Ljubljani, najprije kao asistentica za lutkarsko i dramsko izražavanje, a od 2006. godine kao viša predavačica. Između 2003. i 2010. zaposlena je i na Pedagoškom fakultetu u Kopru gdje predaje predmete istoga predmetnog područja. Na znanstvenome magistarskom studiju magistrirala je s temom *Simbolička igra s lutkom – način komunikacije u razredu*, dok je 2015. godine doktorski studij zaključila s temom *Uloga igre s lutkom u socijalnim odnosima u vrtiću*. Vodi lutkarske i kazališne kreativne radionice za učitelje i odgojitelje u Sloveniji i inozemstvu.

Objavljuje znanstvene, stručne i konferencijske radove o upotrebi lutke i drame u odgoju i obrazovanju te o utjecaju tih medija na razvoj djeteta. Jedno od područja njezina djelovanja proteže se na učenje i poučavanje s umjetnošću i putem umjetnosti te na primjenu metoda učenja u procesu poučavanja. Članica je Međunarodnog saveza UNIMA – organizacije za lutku u odgoju i terapiji.

Dramska aktivnost u vrtiću s ciljem kreativnog izražavanja djece

Ana Krčar-Velimirović
Dječji vrtić Varaždin
Hrvatska

Opis radionice

U svakodnevnom radu u vrtiću koristim se dramskom aktivnošću kako bih potpomogla cjelovit osobni razvoj djece. Pritom stvaram uvjete kako bi djeca izražavala svoje osjećaje i sposobnosti, razvijala govor i kreativnost, stjecala sigurnost i samopouzdanje, razvila empatičnost i prosocijalna ponašanja. Dramsku aktivnost karakterizira aktivno uživanje u zamišljene situacije i lakše prihvaćanje i upoznavanje svijeta koji nas okružuje, što koristim u radu na projektima iz različitih područja dječjih zanimanja. Poštujući interes, mogućnosti i potrebe djece, zajednički kreiramo javne nastupe kao odraz dramskoga stvaralaštva skupine. Radionica u prvome dijelu sadrži igre sa sudionicima kao uvod u primjere iz prakse. U radionici se

upoznajemo s važnošću dramskoga odgoja u predškolskom uzrastu. Polaznicima ću predložiti audiozapise na kojima djeca izražavaju svoj doživljaj dramske aktivnosti, fotografije i videozapise te različite primjere dramskih aktivnosti koje prate razvojne mogućnosti djece u vrtiću.

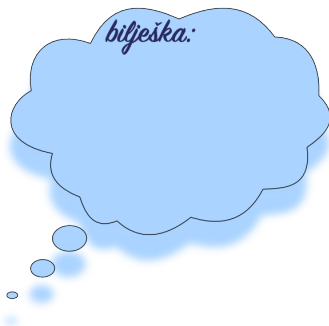
Biografija voditeljice

Odgojiteljica je u vrtiću već 39 godina. Zadnjih pet godina stječe titulu odgojiteljice mentorice. Dvadesetogodišnje članstvo u HCDO-u omogućilo joj je kontinuiranu edukaciju iz područja dramske pedagogije. Status dramske pedagoginje stekla je prije deset godina, a dramskim se odgojem bavi već niz godina. Njezine dramske radionice u Dječjem vrtiću Varaždin i Društvu *Naša djeca* pohađalo je više od 300 djece predškolskoga i školskog uzrasta. Posljednjih osam godina u Kazališnom studiju mladih pri HNK u Varaždinu vodi dvije skupine djece osnovnoškolskog uzrasta. Od 2016. godine mentorica je studentima Poslijediplomskoga specijalističkog studija dramske pedagogije.

Impro-kazalište i njegove mogućnosti

Grozdana Lajić-Horvat

Zagrebačko kazalište mladih
Hrvatska

Opis radionice

Cilj je radionice upoznati polaznike s osnovama impro-kazališta, razviti predstavljene obrasce impro-kazališta za potrebe pojedine grupe, situacije ili određenog okruženja (škole, zajednice, kazališta itd.) te razmotriti različite aspekte njihove upotrebe. Radionica će ukazati i na mnoge dobrobiti koje impro-kazalište

ostavlja sudionicima/izvođačima i nakon odlaska publike, a koje potiču razvoj osobnosti, jezično izražavanje, oslobađaju treme i u još mnogočemu odgovaraju na izazove suvremenih odgojno-obrazovnih te umjetničkih zadaća. Impro-kazalište izvedbena je forma nastala u Americi u kojoj izvođači sav izvedbeni sadržaj smišljaju izravno pred publikom i bez prethodne pripreme, a sve što se izvede neponovljivo je i jedinstveno za pojedinu izvedbu. Polaznici radionice upoznat će osnovna načela kazališta improvizacije, saznat će nešto o njegovim počecima te iskusiti najčešće tzv. *kratke forme* improvizacije. U drugom dijelu radionice razvijat će se mogućnosti upotrebe pojedinih segmenata ove izvedbene forme u izvedbenim i neizvedbenim kontekstima.

Biografija voditeljice

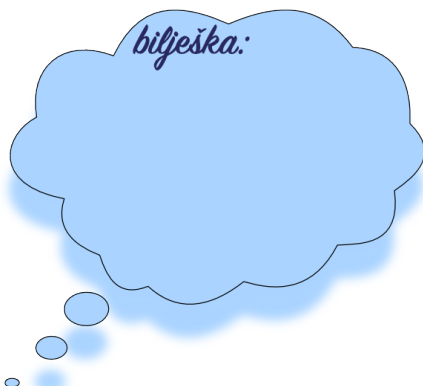
Diplomirala je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Profesionalno se usavršavala na umjetničkim i pedagoškim radionicama u zemlji i inozemstvu. Godine 2015. pohađala je program *Summer Institute: Activating learning through the arts* na *University of Texas, Austin*. Zaposlena je u Zagrebačkom kazalištu mladih kao dramska pedagoginja, gdje je osmislila brojne produkcije i predstave s djecom i mladima različitih uzrasta (predstava *Zabranjena vrata* izvedena je preko 100 puta i 2007. proglašena je najboljom predstavom na Festivalu HKA). Sudjelovala je u brojnim međunarodnim umjetničkim projektima i koprodukcijama. S kolegom Damirom Miholićem 2004. je u ZKM-u pokrenula program *Improvi(mi)zacije* temeljen na elementima impro-kazališta. Članica je prosudbenih povjerenstava na općinskim i županijskim susretima Lidrana te voditeljica brojnih stručnih seminara i radionica za učitelje i profesore iz područja razvijanja dječjeg stvaralaštva. Sudjelovala je kao izlagačica na međunarodnim znanstvenim skupovima HIDIS (Hrvatski kao drugi i strani jezik). Članica je i jedna od pokretačica Udruge *Improgres*, prve udruge u Hrvatskoj koja se bavi impro-kazalištem.

Tko ne djeluje, sudjeluje!

Josipa Lulić

Marija Šimoković Sikavica

Zagrebačko savjetovalište protiv nasilja djece i mladih Luka Ritz
Hrvatska

Opis radionice

Zagrebačko savjetovalište protiv nasilja djece i mladih *Luka Ritz* provodi preventivne projekte koristeći se društveno angažiranim kazalištem: forum-kazalištem. Forum-kazalište vrsta je kazališta potlačenih - interaktivnog kazališta koje je razvio A. Boal, brazilski kazališni režiser i dramski pedagog. Bazirajući se na teorijskoj i metodološkoj osnovi kritičke pedagogije P. Freirea, Boalova je ideja da je kazalište savršeni oblik dijaloga koji nudi mogućnost artikulacije i rješavanja problema samim potlačenima. Cilj radionice jest predstaviti metodu i mogućnosti forum-kazališta kao primjera dobre prakse u osnovnim i srednjim školama interaktivnom izvedbom forum-priče. Sudionici radionice imat će priliku biti aktivna publika na predstavi te direktno iskusiti metodu. Nakon izvedbe kratke scene s fiksnom strukturom sudionici dobivaju mogućnost intervencije stupajući u scenu kao protagonisti/tritagonisti te tako isprobavaju svoje ideje za rješavanje problema. Djelujući

unutar sigurnog kazališnog prostora, kreirat će prostor direktne akcije, čuti ideje, znanja i iskustva drugih. Sudionici će osvijestiti i imenovati prikazani problem, ispitati njegove uzroke, aktivno pokušati doći do različitih rješenja zauzimanjem za sebe i za druge. U prvom dijelu radionice metoda će biti predstavljena kratkim teorijskim uvodom, a nakon toga kreće izvedba scene uz djelovanje publike. Kraj je otvoren za pitanja i razgovor o praksi forum-kazališta u školama.

Biografije voditeljica

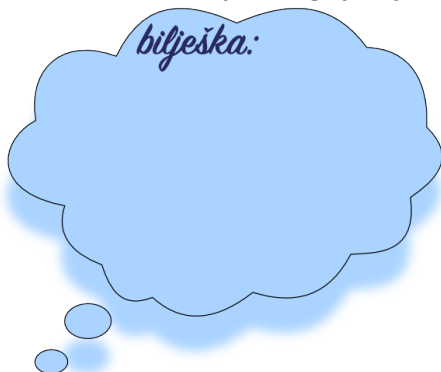
Josipa Lulić radi na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Radionice kazališta potlačenih kontinuirano vodi zadnjih petnaest godina. Kao trenerica kazališta potlačenih radila je s različitim starosnim skupinama (od predškolske djece do odraslih) te različitim profilima sudionika (štićenici odgojnih centara, osobe s invaliditetom, aktivisti). Držala je kolegij o kazalištu potlačenih na Mirovnim studijima, godinama sudjelovala s radionicom u školama ljudskih prava te je posljednjih šest godina fokusirana na rad u obrazovnom sustavu educirajući nastavnike i stručne suradnike te direktan rad s djecom uključenom u sustav odgoja i obrazovanja u projektima Savjetovališta *Luka Ritz*.

Marija Šimoković Sikavica profesorica je filozofije i komparatistica književnosti. Od 2010. vanjska je suradnica Savjetovališta *Luka Ritz*. Voditeljica je programa i projekata Udruge usmjerenih na prevenciju nasilja među djecom i mladima putem kreativnog i umjetničkog rada s naglaskom na metodu forum-kazališta. Osnivačica je forum-skupine Savjetovališta. Forum-kazalištem bavi se kao dramsko-pedagoškom i radioničkom tehnikom (vodeći radionice za djecu, mlade i nastavnike) te izvedbenom tehnikom (kazališne predstave). Suvodi radionice forum-kazališta te glumi i džokerira u izvedbama forum-priča. Od 2010. godine bila je voditeljica dvadeset projekata Udruge, sudjelovala je na 122 forum-izvedbe, suvodila 40 radionica forum-kazališta te (su)džokerirala 43 učeničke i studentske forum-izvedbe. Sudjelovala na nizu radionica iz područja dramske pedagogije.

Sloboda

Milan Mađarev

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje odgojitelja u Kikindi, Srbija

Opis radionice

Tijekom Gradionice Sloboda kombiniraju se elementi buto plesa i psihodrame. U prvom se dijelu grupa dijeli u parove tako da jedni izabiru biljku koja odgovara njihovom psihološkom profilu, a drugi sebi odgovarajući vjetar. Uspostavlja se neverbalna komunikacija između parova koji onda zamijene uloge. U drugom se dijelu uspostavlja verbalna komunikacija. U trećem dijelu Gradionice mogu se proraditi određene životno-kazališne situacije iz života protagonista s članovima grupe uz mogućnost promjene sebe, okoline i kazališta. U četvrtom dijelu grupa dijeli osjećaje i osobna iskustva s protagonistom. **NAPOMENA:** Sudionici radionice trebaju doći ležerno odjeveni i obučeni te biti bar 15 minuta ranije spremni za rad. Poželjno je da oni koji su počeli i završe radionicu. **PRISUSTVO POŽELJNO, SUDJELOVANJE OBAVEZNO!**

Biografija voditelja

Teatrolog, kritičar, dramaturg, pedagog, voditelj psihodrame, kazališni i radijski redatelj te impro-pedagog. Na Odsjeku za teatrologiju Fakulteta dramskih umjetnosti u Beogradu prvi je u Srbiji prijavio i obranio magistarski (znanstveni) rad s temom kreativne drame. Rad je pretočen u knjigu naziva

*Kreativna drama - proces stvaralaštva u Školorištu. Istražuje scensku prisutnost, energiju i preduvjete za razvijanje spontanosti i kreativnosti plesača, glumaca i ne-glumaca. Primjenjuje kreativnu dramu, impro-teatar i psihodramu u radu s djecom i mladima. Radio je u Sloveniji, Srbiji, Bosni i Hercegovini te Južnoj Koreji. Predaje scensku umjetnost i kreativnu dramu na Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanje odgojitelja u Kikindi. Za knjigu *Teatar pokreta Jožefa Nađa*, na 52. MESS-u 2012. godine, dobiva Nagradu za teatarsku kritiku i publicistiku Marko Kovačević.*

Izborni program Dramskoga odgoja u školama

Nikolina Marinić

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije,
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Opis radionice

Cilj je radionice osvještavanje važnosti dramskog odgoja u izbornim ili fakultativnim programima osnovnih i srednjih škola te mogućnosti njihove implementacije, planiranje i programiranje kurikula Dramskog odgoja, zajednički rad na prijedlogu programa u cilju stvaranja što kvalitetnijeg dokumenta te razgovor o mogućnostima operacionalizacije ciljeva i rad na sadržajima kurikula.

Biografija voditeljice

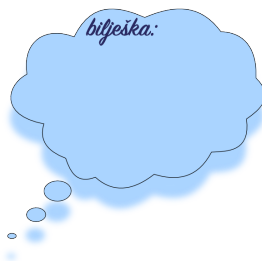
Rođena je u Bjelovaru. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku. U strukovnoj srednjoj školi radi od 1999. Prije toga radila je četiri godine u osnovnoj školi, od 2008. u zvanju profesorice mentorice, a od 2014. profesorice savjetnice. Održala je mnoštvo stručnih predavanja i radionica na stručnim vijećima učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika općinske, županijske, međužupanijske i državne razine različitih sadržaja (upotreba multimedije u nastavi, dramske tehnike u nastavi, suvremene metode i individualizirani pristupi učenicima, jezične djelatnosti u nastavi Hrvatskog jezika kroz dramski odgoj i sl.) i ostalih nastavničkih zanimanja. Dramska je pedagoginja verificirana od Hrvatskog centra za dramski odgoj. Od 2010. radi u Bjelovarskom kazalištu kao redateljica i voditeljica grupe srednjoškolaca. Dosad je postavila pet cjelovečernih predstava i velik broj kraćih.

Dramska pedagogija u programu ranog učenja stranog jezika

Renata Marinković Krvavica

Dječji vrtić Različak

Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

Sudionici radionice upoznat će se s načinom na koji se dramska pedagogija može integrirati u program ranoga učenja stranog jezika. Primjenom praktičnih aktivnosti, kojima je cilj poticanje spontanog, prirodnoga jezika, razvoj samopouzdanja, prevladavanje govornih blokada i bogaćenje rječnika, sudionici će praktičnim radom upoznati tehnike i metode dramske pedagogije. Na kraju ove radionice sudionici će moći sami napraviti malu kazališnu predstavu.

Biografija voditeljice

Posljednjih 19 godina u Dječjem vrtiću Različak radi u programu ranog učenja njemačkog jezika. Kao stipendistica *Donauschwäbische Kulturstiftung des Landes Baden-Württemberg* školovala se za kazališnu pedagoginju pri Theaterpädagogische Zentrum u Kölnu. Od 2003. do 2005. u I. gimnaziji vodila je dramsku grupu na njemačkom jeziku. Vodi radionice vezane uz dramsku pedagogiju i rano učenje stranog jezika za odgojitelje predškolske djece i profesore njemačkog jezika. Članica je predsjedništva Hrvatskog društva učitelja i profesora njemačkog jezika. Diplomirala je Rani i predškolski odgoj i obrazovanje na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2016.

Dramatizacija proznog teksta – narodne priče i basne

Matilda Marković

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije,
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Opis radionice

Sudionici će na predlošku basne oblikovati dramski tekst u skladu s njegovim zakonitostima, kratiti i izdvajati bitno, izraditi scenoslijed, pisati dijaloge i didaskalije. Osvijestit će da svako umjetničko djelo šalje poruku i razumijevanje te poruke te način na koji će primatelj i gledatelj shvatiti poruku teksta. Sudionici će prilagoditi tekst dramskom izvođenju te razlučiti bitno od nebitnog (Što pokreće radnju? Koji lik pokreće radnju?...) Odredit će problematiku teksta i uočiti dramski sukob. Etape dramatizacije: 1. čitanje basne ili narodne priče; 2. pisanje sinopsisa - ukratko prepričana cijela radnja, 3. određivanje likova i njihovih osobina, određivanje mjesta i vremena radnje, prostora na kojima se događa radnja, 4. određivanje publike,

uzrasta za koji pišete, 5.određivanje i postavljanje problema koji dovodi do dramskog sukoba, 6. pisanje scenoslijeda - podjela radnje po logičnim cjelinama, 7. kompozicija - razrada kompozicijskih dijelova (uvod, zaplet, vrhunac, rasplet) i spajanje sa scenama i 8. dramatizacija teksta - razrada i raspisivanje dijaloga po scenama. Sudionici će oživjeti likove i dati im neke neobične osobine, tikove, poštapalice i sl.

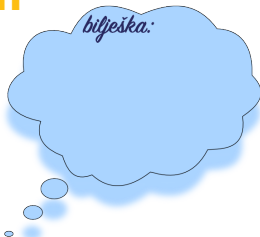
Biografija voditeljice

Diplomirana je učiteljica hrvatskog jezika i razredne nastave, učiteljica mentorica, voditeljica Županijskog stručnog vijeća učitelja hrvatskog jezika Karlovačke županije i dramska pedagoginja.

We are all mad here, drama ideas for English classroom

Dijana Mateša

Srednja škola Koprivnica
Hrvatska

Opis radionice

Cilj je radionice pokazati učiteljima jednostavne ideje o tome kako se tekst iz *Alice u zemlji čudesa* može upotrijebiti za stvaranje raznolikih improvizacija koje mogu dovesti do kratkih scenskih izvedbi. Radionica će početi zagrijavanjem glasa, ubrzanim šaptanjem brojeva do 153 (*Alice* je napisana prije toliko godina), a zatim će sudionici dobiti zadatak da izmisle šašavi odgovor na pitanje što to broje. Time će se stvoriti atmosfera neočekivanog i prizvati začudnost *Alice u zemlji čudesa*. Iza toga prisjetit ćemo se najpoznatijih likova i fokusirati se na Cerigradsku mačku. Napamet ćemo naučiti poznati dijalog Mi smo svi ljudi ovdje. Nakon što porazgovaramo o mogućnostima scenskog postavljanja tog dijaloga, polaznici će u skupinama pripremiti improvizacije, koje ćemo zatim izvesti i zajednički komentirati. Na kraju ćemo prokomentirati mogućnosti upotrebe ovakvog načina rada u nastavi engleskog jezika.

Biografija voditeljice

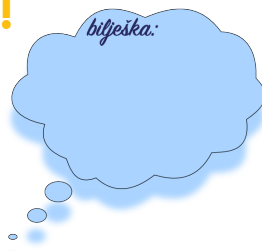
Profesorica je engleskoga jezika i dramska pedagoginja te posljednjih šest godina radi u Dramskom studiju *Ludens teatra* s djecom i mladima. Dramsku pedagogiju primjenjuje u nastavi, a svoje znanje na tom polju redovito dijeli s kolegama održavajući dramske radionice za profesore engleskog jezika. Sudjelovala je na IDEA konferenciji u Parizu, gdje je održala radionicu o primjeni dramskih metoda u nastavi stranih jezika. Svoje znanje proširuje psihodramom, a trenutno je edukantica druge godine psihodrame pri Centru za psihodramu u Zagrebu.

Scenu, kostime, rekvizite riješiti je lako... evo kako!

Margareta Milačić

Osnovna škola Žitnjak

Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

Radionica će se baviti osmišljavanjem i oblikovanjem vizualnog identiteta predstava. Radionica nije samo likovnoga tipa, već joj je cilj razvijati kreativnost u punom smislu tog pojma, poticati slobodu izražavanja i osloboditi polaznike straha od samostalnog stvaranja likovnih oblika. Osim poticanja sudionika na stvaralački rad, povećanja vlastite motivacije i samopouzdanja, svrha je radionice približiti polaznicima mogućnosti izrade jednostavnih scenografskih i kostimografskih rješenja kao i idejna oblikovanja rekvizita za potrebe predstava. Na ovoj radionici bavit ćemo se sljedećim pitanjima: Treba li uopće predstavi scenografija? Što sve može biti scenografija i kako ju oblikovati? Na koji način vizualnim elementima učiniti predstavu zanimljivijom? Rekviziti – uzeti gotove, napraviti ih ili zamišljati? Gdje tražiti inspiraciju, kako i gdje tražiti materijale i na koji način izraditi rekvizite bez prevelikog iskustva? Treba li kokoš imati kljun? Što će publiku ubosti u oko, a vi kao režiser nećete ni primijetiti? i sl.

Biografija voditeljice

Rođena je u Zagrebu. Nakon završene opće gimnazije pohađala je dvije godine Školu za modni dizajn i kostimografiju, a 2010. diplomirala je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, Nastavnički odsjek, u klasi prof. P. Bogdanića. Od 2011. godine radi u osnovnoj školi kao profesorica likovne kulture, a 2016. godine u istoj školi postaje knjižničarka te upisuje izvanredni dipl. studij bibliotekarstva. Niz godina vodi likovne i dramske radionice u školi i izvan nje. Sudjeluje na mnogim seminarima i kreativnim radionicama vezanima za dramski i likovni odgoj.

Plesna radionica za dramske praktičare

Nataša Milojević

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije,
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Opis radionice

Radionica će obuhvatiti osnovne tehnike **š**uvremenog plesa i fizičkog teatra koje se mogu primijeniti u dramskom radu s djecom, mladima i odraslima. Radionica je koncipirana tako da sudionici iskustveno prolaze tehnike koje mogu primijeniti u svom dramskom radu. Polaznicima nije potrebno prethodno plesno iskustvo. U fokusu radionice bit će stvaranje grupe dinamike i neverbalne komunikacije na sceni. Ideja je radionice da kod sudionika osvijesti pojmove tijela u prostoru i mogućnosti tijela na sceni. Tehnike suvremenoga plesa pogodne su za rad sa svima, bez obzira na fizičke predispozicije s obzirom na to da se zasnivaju na osobnim materijalima, koji se dijele i prilagođavaju grupi tako da ih svi sudionici mogu izvesti. Ovako nastali materijali mogu biti zasebne cjeline, performansi, predstave ili dijelovi verbalnih predstava.

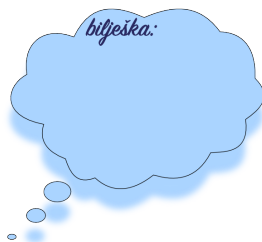
Biografija voditeljice

Plesačica, koreografinja te plesna i dramska pedagoginja. Rođena je i živi u Beogradu, gdje završava osnovnu, srednju školu, baletsku školu i Biološki fakultet. Članica je Udruženja baletskih umjetnika Srbije te Umjetničke organizacije *Bazaart* iz Beograda s kojima ostvaruje brojne projekte koji uključuju primijenjeno kazalište i dramsku pedagogiju. Vodila je brojne plesne i dramske radionice namijenjene djeci, mladima i odraslima u Srbiji i inozemstvu. Kao umjetnica surađuje s mnogim srpskim i inozemnim umjetnicima.

Muzičko-dramska radionica

Olivera Milojević

Centar za pozorišna istraživanja ApsArt
Beograd, Srbija

Opis radionice

Na ovoj radionici bavimo se disanjem, pjevanjem i interpretacijom. Radimo vježbe disanja, vježbe za glas – istražujemo kako pravilno emitirati ton, kako opustiti svoje tijelo i otvoriti grlo. Vježbamo ritam. Bit ćemo i mali skladatelji – pišemo tekstove pjesama, osmišljavamo melodije i koreografije te izvodimo svoja mala remek-djela. Pravilno disanje i pravilna emisija tona svima su podjednako potrebni, bili mi scenski umjetnici, nastavnici, spikeri, javni govornici ili što drugo. Radionica je namijenjena nastavnicima i dramskim pedagogima koji rade s djecom, mladima ili odraslima. Cilj je radionice osnaživanje voditelja dramskih grupa da upotrebljavaju pjevanje i glazbu u svom radu, kao i da kombiniraju različite medije.

Biografija voditeljice

Rođena je i živi u Beogradu. Završila je solo pjevanje na Glazbenom fakultetu u Temišvaru 2012., u klasi prof. Ane Stan Slusar. Po završetku studija uspostavlja suradnju sa redateljicom Aleksandrom Jelić i Kazalištem zajednice te Centrom za kazališna istraživanja ApsArt, gdje i danas vodi dječje dramske radionice. U toj organizaciji djeluje kao glazbena suradnica, vokalna i dramska pedagoginja. Suradivala je i nastupala s brojnim umjetnicima iz Srbije i inozemstva. Sudionica je i autorica više performansa, kao i edukativnih projekata za djecu i mlade. Neke su od njih: *Otoci* - Povezivanje važnih subjekata u području drame i obrazovanja u Srbiji (Bazaart, Beograd), *Mediate* – Metode edukativne drame za inkluzivnost i toleranciju (Bazaart, Beograd), *Zajedništvo* – Kazalište u obrazovanju (Centar za dramu u edukaciji i umjetnosti CEDEUM i Hleb teatar), *Inkluzivna opera Časovničar*, Đorđa Kozića (Živimo zajedno).

Dramska igra kao poligon stvaralačkomu prepričavanju

Iva Nemec

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije,
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Opis radionice

Polaznici radionice upoznat će dramske igre i tehnike koje se mogu koristiti u svakodnevnome radu u nastavnome procesu, a cilj im je osposobiti učenike da oslobode svoj govorni aparat i steknu samopouzdanje u verbalizaciji i artikulaciji vlastitih misli. Polaznici radionice proći će proces upoznavanja dramskih igara za opuštanje, imaginaciju, realizaciju govora, igre za poticanje kreativnog mišljenja, pričanja i prepričavanja. Na primjeru kraćega književnog teksta polaznici će iskustveno proći različite oblike načina pripovijedanja te istovremeno osvijestiti šaroliku lepezu mogućnosti korištenja dramskih metoda u nastavi jezičnoga izražavanja te uvidjeti u kojoj mjeri dramska igra pruža mogućnost slobodnog izražavanja i oslobađanja stvaralačkoga potencijala. Ciljevi su radionice su razvijanje sposobnosti prepričavanja kraćega književnog teksta, uvježbavanje metode pričanja po sjećanju, upoznavanje oblika uporabe različitih načina izražavanja, razlikovanje sažetoga od stvaralačkog prepričavanja poštujući dijelove fabule, uočavanje mogućnosti korelacije dramskoga odgoja s nastavnim jedinicama i usvajanje mehanizama poticanja govora i stvaralačkoga prepričavanja.

Biografija voditeljice

Rođena u Rijeci, gdje je završila Prvu riječku hrvatsku gimnaziju. Profesorica je kroatistike i talijanistike. Umjetničkim radom počela se baviti 1999. kao članica pulskog kazališta Dr. Inat, gdje glumi u domaćim i međunarodnim koprodukcijama te se istovremeno profesionalno usavršavala na umjetničkim i pedagoškim radionicama u zemlji i inozemstvu. Radila je kao producentica i izvršna organizatorica na kazališnim i književnim festivalima. Od 2008. godine radi u osnovnoj i srednjoj školi, gdje vodi dramske skupine. Autorica je i voditeljica višegodišnjega multidisciplinarnog projekta i knjige *Nelstražena*. Predsjednica je Udruge za razvoj kreativnosti i stvaralaštva *Kaleido*, u kojoj djeluje kao dramska pedagoginja. Vodi dramske radionice za djecu i mlade te tematske radionice dramske pedagogije za učitelje i nastavnike.

Procesna drama *Carevo novo ruho*

Tanja Novak

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije,
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Opis radionice

Voditeljica na primjeru dobro poznate bajke obrađuje sadržaje Građanskoga odgoja i obrazovanja za 4. razred osnovne škole te ih korelira sa sadržajima predmeta Hrvatski jezik primjenom dramskih aktivnosti. Sudionici radionice upoznat će sljedeće dramske tehnike i metode: voditelj u ulozi (različiti tipovi uloga), vođena improvizacija, istovremeni rad manjih grupa u ulozi, zamrznute/žive slike, unutarnji monolog, improvizirani prizori, dijagonala i ogrtač stručnjaka (izvedenica).

Biografija voditeljice

Po zanimanju je magistra teatrologije te magistra novinarstva. Kada je 2013. godine počela raditi kao dramska pedagoginja u Centru za kulturu Čakovec u Dramskom studiju *Dada*, odmah je posao prepoznala kao svoj poziv. Rad s djecom i usmjeravanje njihova razvoja u scenskom stvaralaštvu jest nešto čime se želi trajno baviti te se u tom smislu neprestano usavršava. Usporedo s dramskom pedagogijom posljednjih se godina bavi i dramaturgijom u profesionalnim dječjim predstavama Kazališne družine *Pinklec*. Autorica je teksta posljednje predstave *Puž muž* čija je premijera bila u studenom 2016. godine.

Igre za glas i izgovor

Marina Petković Liker

Akademija dramske umjetnosti, Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska

Opis radionice

U našem se svakodnevnomu govornom komuniciranju često osjećamo sputani. Neki od uzroka takve sputanosti imaju svoj korijen još u ranome djetinjstvu. *Ne viči!, Preglasan si!, Pazi što govoriš!, Ispeci pa reci!...* upute su koje češće stvaraju stid od govora i uštkavaju, nego što potiču kvalitetu govornoga izražavanja. Jedan od temelja kvalitetnoga govornog izražavanja je slobodno korištenje glasa. Da bismo ga potaknuli i time omogućili govorenje bez stida, potrebno je osvijestiti, razigrati i otjeloviti glas te očvrnuti izgovor. Na radionici će se sudionici upoznati s igrama za glas i izgovor koje pomažu u takvome osvještavanju i aktiviranju. Igrajući se, proći će nekoliko razina osvještavanja i oslobađanja glasa koje uključuju aktivaciju tijela, disanje, spajanje glasa i pokreta te jačanje izgovornih organa. Struktura vježbi temelji se na kombinaciji znanja i iskustava stečenih u području govornih znanosti i izvedbene umjetnosti. Cilj je radionice dopustiti svakom glasu da se pokuša osloboditi suspregnutosti i straha od izražavanja te da osjeti ugodu koju mu ta sloboda pruža.

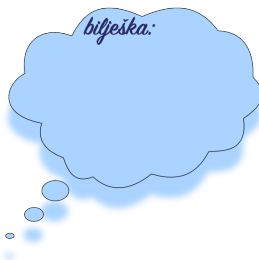
Biografija voditeljice

Kazališna redateljica, fonetičarka i komparatistica književnosti te poslijediplomantica na doktorskom studiju književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Bavi se umjetničkim i znanstvenim istraživanjima u području kazališta, ženskog načela unutar teorije i prakse, glasa i govora te izvedbene pedagogije. Docentica je na Odsjeku glume na Akademiji dramske umjetnosti i vanjska suradnica na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu na diplomskome studiju te na Poslijediplomskome specijalističkom studiju dramske pedagogije. Režirala je 20-ak predstava autorskog i istraživačkog karaktera na nezavisnoj sceni, u Teatru &TD, Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, Zagrebačkom kazalištu lutaka, Gradskom kazalištu lutaka Split i Teatru *Tirena*. Sudjelovala je na stručnim, znanstvenim i umjetničkim konferencijama te objavila nekoliko radova. Vodi radionice s različitim grupama (umjetnici, amateri, nastavnici, studenti, djeca i mladi) iz područja kojima se bavi (glas i tijelo, govor, autorsko kazalište, specifična kazališna komunikacija). Umjetnička je voditeljica Četveroruke, umjetničke organizacije za otvaranje novih polja kazališne komunikacije.

Razumijevanje potreba drugih i odgovorno pomaganje – *Milosrdni Samarijanac*

Nataša Roginek

Osnovna škola Ivana Kukuljevića Sakcinskog
Ivanec, Hrvatska

Opis radionice

Primijenjene dramskopedagoške metode: padamo u nesvijest, izražajno čitanje, vođena improvizacija, pantomima, vrući stolac i forum-kazalište. Očekivani ishodi: učenik prihvaća odgovornost

za svoje postupke, razumije i uvažava pojam dostojanstva osobe, poštuje ravnopravnost i nediskriminaciju u odnosu na spol, dob, etničku, nacionalnu, vjersku i rasnu pripadnost te socijalno-ekonomski status, osvještava i uklanja stereotipe i predrasude. Navedenu priču predstavljam kao obradu jedne nastavne jedinice po etapama problemsko- stvaralačkog metodičkog sustava. Cilj je nastavne jedinice prispodobom o milosrdnom Samarijancu kod učenika razvijati osjećaj za primjećivanje bližnjih i njihovih nevolja te odliku spremnosti suosjećanja i pomaganja. Planirani ishodi su sljedeći: kognitivni (učenik će upoznati osuvremenjenu prispodobu o milosrdnom Samarijancu koja će ga potaknuti na razmišljanje da ljepše i bolje živimo kada si međusobno pomažemo), psihomotorički (učenik će razvijati sposobnosti scenskog uživanja u problemsku situaciju, promišljati i uživljavati se u postavljene situacijske probleme spontanom stvaralaštvom i ekspresijom) i afektivni (učenik će biti potaknut na potrebu pomaganja drugima aktivnim sudjelovanjem, promišljanjem i uživljavanjem u postavljene situacijske probleme).

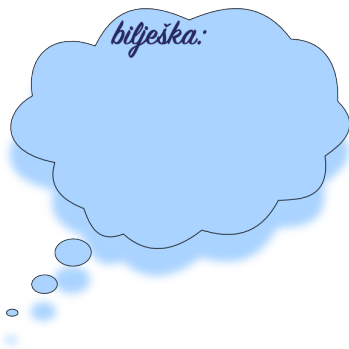
Biografija voditeljice

Nataša Roginek je vjeroučiteljica savjetnica i dramska pedagoginja. Osim Katehetskog instituta i teologije diplomirala je i razrednu nastavu. Radi 25 godina kao vjeroučiteljica. Vodi dramske grupe u školi i u župi. Vrlo uspješno sudjeluje na državnim smotrama LiDraNa. Sudjelovala je na usavršavanjima iz područja dramskog odgoja (*Novigradsko proljeće*, Škola stvaralaštva DND-a u Selcu, seminar režije u HNK Varaždin, Aktivne metode za građanski odgoj i obrazovanje.) Redovito se koristi dramskim metodama u svakodnevnom radu. Održala je brojne radionice i pokazne satove učiteljima i vjeroučiteljima na županijskim stručnim vijećima, u dječjim vrtićima i na Katehetskim proljetnim školama.

Prstne lutke, prvo kazalište u životu

Jelena Sitar Cvetko

Pedagoški fakultet u Kopru
Slovenija

Opis radionice

Prstna lutka usko je povezana s igrama prstima koje ste igrali kao dijete. Svaki ih je roditelj, gotovo sigurno, igrao sa svojom djecom dok su bila dojenčad, kao i kada su već malo narasla. U dlanu je tada bio cijeli svijet, a njegovi stanovnici bili su prsti. Svijet je bio pozornica, a ljudi na njoj glumci, tako da je na Vašemu dlanu, dok ste bili još vrlo mali, bilo kazalište. Prsti koji se kreću i govore, prvi su oblik lutkarstva na koji ste naišli. A igrali se nikada niste sami. Prstna lutka, u uskoj vezi s igrom prstima, ona je koja povezuje na poseban način. U radionici će se istraživati mogućnosti korištenja prstne lutke u komunikaciji te upute kako izvoditi prstno kazalište u različitim situacijama.

Biografija voditeljice

Docentica je na Pedagoškom fakultetu u Kopru, dramaturginja, lutkarska redateljica i publicistica. Godine 1990. diplomirala je dramaturgiju na Akademiji za kazalište, radio, film i televiziju u Ljubljani s temom *Faust među lutkama*. Od 1983. godine radila je kao samostalna savjetnica za kazalište i lutkarstvo pri Savezu kulturnih organizacija Slovenije. Od 1986. godine djeluje kao slobodna umjetnica (dramaturginja). Između 2007. i 2010. radila je kao umjetnička voditeljica u Lutkarskom kazalištu Ljubljana. Režirala je oko 50 lutkarskih predstava u profesionalnim i alternativnim kazalištima po Sloveniji i inozemstvu, više puta u suradnji s Igorom Cvetkom. Pored umjetničkog djelovanja vodi lutkarske radionice za djecu i seminare za učitelje, kazališne pedagoge, terapeute i gledatelje. Piše članke i rasprave o lutkarstvu za novine i stručne časopise te sudjeluje na stručnim skupovima. Pored stručne

literature piše i fikciju koju objavljuje u dječjim literarnim časopisima. Autorica je knjige *Primjeri detektiva Karla Loota* (s Igorom Cvetkom, 1996.), koja je nagrađena Bijelom vranom na Svjetskom sajmu knjige u Bologni 2000. i *Priče za lutke i prste* (2001.). S Igorom Cvetkom 1997. godine osniva Lutkarsko kazalište *Zapik*, poznato po svojim minimalističkim, interaktivnim i komornim predstavama. U *Zapiku* istražuju rubne kazališne forme, posebice prstovno kazalište i kamišibaj. Predstave *Zapika*, kao i predstave koje potpisuje u drugim kazalištima kao redateljica, sudjelovale su na brojnim međunarodnim festivalima i osvojile mnoge nagrade. Osniva (s Irenom Rajh) *Kuću djece i umjetnosti* – moderni kulturni centar kojeg programski vodi od 2001. do 2005. godine. Za svoje doprinose 2000. godine prima međunarodnu nagradu *Grozdanin kikut*.

Kako napraviti godišnji plan i program rada dramske grupe / Kako isplanirati sat rada dramske grupe

Ines Škuflić-Horvat
Teatar *Tirena*
Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

Djeca i mladi u dramskoj skupini razvijaju maštu i kreativnost, govorno i tjelesno izražavanje. Razvijaju komunikacijske i izvedbene vještine, kritičko promišljanje, razvijaju osobnost, partnerske odnose... Uče raditi u skupini, upoznaju se s kazalištem kao medijem. Uobičajeno je da se rezultati rada predstavljaju javnosti – u rasponu od oglednih sati do predstava koje igraju na redovnom repertoaru. Kako sve to uobličiti u sate rada, kako ih strukturirati? Kako uopće koncipirati rad u dramskoj

skupini? Kako uskladiti pedagoške i umjetničke ciljeve? Kojim metodama postići te ciljeve? Što je prije, a što slijedi? Kako isplanirati rad na godišnjoj razini? Zajednički odgovor na sva ova pitanja potražiti ćemo na radionici.

Biografija voditeljice

Rođena je u Puli. Diplomirala je i magistrirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu s temom *Scensko stvaralaštvo učenika osnovnoškolske dobi*. Radi kao dramska pedagoginja u Teatru *Tirena* gdje je ujedno i koordinatorica projekata. Vodi dramske grupe i režira predstave u kojima igraju djeca i mladi. S predstavama postavljenima u Zagrebačkom kazalištu mladih sudjelovala je na desetak međunarodnih festivala. Vodila je radionice za djecu i mlade u Finskoj, Izraelu, Estoniji i na Svjetskom dječjem festivalu u Lingenu. Radila je kao mentorica scenskih radionica u Školi stvaralaštva *Novigradsko proljeće* te vodila radionice na Međunarodnom kazališnom festivalu u Puli. Bila je umjetnička voditeljica Europskih dječjih dramskih susreta u Pazinu i 12 kazališnih kampova. Uredila je tri zbirke igrokaza: *Maštoplov*, *Panika u Strahogradu* i *Kaos prije premijere*. Stekla je zvanje psihodramske savjetnice. Završava doktorski studij na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Predaje na Poslijediplomskom specijalističkom studiju dramske pedagogije.

Interpretacija poezije i proze te njihova scenska nadogradnja

Matjaž Šmalc

Javni savez Republike Slovenije za kulturne djelatnosti
Ljubljana, Slovenija

Opis radionice

U radionici ću dati pregled osnova analize i interpretacije poezije i proze. Razmotrit ćemo glavne značajke svake vrste i pripreme za govornu interpretaciju. Kako pronaći ritam pripovijedanja?

Što je s pauzom? Što je unutarnji monolog, a što vanjski? Koja je razlika između monologa i dijaloga? Koja je funkcija interpunkcije u tumačenju? Napraviti ćemo analizu tekstova (poezije, proze), tražiti smisao i načine kako tekstove približiti učenicima/studentima. U kojoj se mjeri može utjecati na njihovu interpretaciju? Koja je *ispravna* poruka teksta? Odabrane tekstove smjestiti ćemo u različite situacije i motivacije kako bismo pronašli različite interpretacije istoga teksta. U trećem dijelu radionice upoznat ćemo se sa scenskom nadogradnjom teksta. Što nadograđuje tekst i što narušava njegovu poruku? Koja je funkcija tijela i drugih kazališnih elemenata (svjetla, glazbe, zvuka, mizanscene...) u interpretaciji? Polaznici neka pripreme ulomke (pjesme ili prozne tekstove) koje bi željeli obrađivati na radionici.

Biografija voditelja

U Ljubljani 2002. završava kazališnu režiju na Akademiji za kazalište, radio, film i televiziju s diplomskim radom na predstavi za djecu *Ben Minoli: Vilinac s mjeseca*. Režirao je 50-ak predstava u profesionalnom i amaterskom kazalištu, dva dokumentarna i jedan kratki igrani film. Nakon nekoliko godina rada kao slobodni umjetnik, 2006. godine zapošljava se u Javnom savezu Republike Slovenije za kulturne djelatnosti kao stručni suradnik za kazalište i lutkarstvo. Ravnatelj je festivala slovenskih amaterskih grupa *Linhartovi susreti*, festivala omladinske kulture Festival vizije te je umjetnički voditelj festivala *StudenTeater*. Sudjeluje u organizaciji festivala dječjih i lutkarskih amaterskih predstava. Šest je godina radio i kao ravnatelj festivala lutaka za odrasle *Asinus Aureus*. Član je Organizacijskog odbora Međunarodne konferencije dramskog odgoja u Ljubljani koja je od 2009. godine održana već šest puta. Organizira i izvodi različite radionice za nastavnike, glumce i režisere.

Ritam uberi, misli saberi!

Marija Šorša
Teatar Tirena
Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

Ritam se pojavljuje u svim segmentima prirode – od kretanja čestica unutar atoma pa sve do kretanja nebeskih tijela. Ritam govora ili kretanja često ima veću važnost za razumijevanje od samoga sadržaja. Iako vrlo bitan u čitanju, pisanju, govoru ili glumi, mnogima sposobnost ponavljanja zadanoga ritmičkog obrasca pljeskanjem, pucketanjem prstima ili lupanjem nogama nije urođena. Na ovoj ćemo radionici istražiti kako različite igre i vježbe koje uključuju ritam iskoristiti u dramskom stvaralaštvu, i to ne samo kao način kojim možemo oplemeniti predstavu nego i kao alat za poboljšanje koordinacije i koncentracije.

Biografija voditeljice

Rođena je u Zagrebu, gdje završava studij kroatistike i komparativne književnosti na Filozofskom fakultetu te maturira u Glazbenoj školi *Vatroslav Lisinski*, odjel solopjevanje. Tijekom cijeloga školovanja članica je dramskog i plesnog studija Zagrebačkog kazališta mladih, gdje je sudjelovala u brojnim predstavama i produkcijama. Godine 2003. dobiva stipendiju Goethe instituta i završava *Ljetnu akademiju za dramsku pedagogiju* u Kölnu. Od 1997. godine radi u Teatru Tirena kao dramska pedagoginja i glumica, a od 2010. kao honorarna dramska pedagoginja u Zagrebačkom kazalištu mladih. Vodila je brojne dramske radionice za djecu i odrasle. U svome se radu često koristi elementima plesa i pokreta. Piše igrokaze za djecu koje i uprizoruje sa svojim dramskim grupama. Igrokazi su objavljeni u zbornicima *Maštoplov* i *Panika u Strahogradu* te u čitanci iz hrvatskoga jezika za 3. razred osnovne škole. Surađivala je kao dramska pedagoginja na filmovima *Zagrebačke priče*, *Jonina arka*, *Kao na televiziji*, *Rijeka*, *Uzbuna na Zelenom vrhu* te TV-seriji *Larin izbor*.

Priprema za javni nastup

Ana Takač

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije,
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

bijeska.

Opis radionice

Priprema za javni nastup pred publikom uključuje poznavanje ključnih elemenata da bismo svjesnije i ugodnije doživjeli to iskustvo na obostrano zadovoljstvo jasno prenijevši namjeru. Na ovoj radionici to činimo pripremom tijela kao našeg instrumenta preko dramskih igara i glumačkih metoda zasnovanih na tehnikama M. Čehova, K. S. Stanislavskog i L. Strasberga. Zajedničko svim ljudima koji javno nastupaju jest trema – prirodni odaziv tijela da naša osjetila stavi u budno stanje i dovede do svjesnog doživljavanja vremena i prostora u kojem se nalazimo i djelujemo. Tremu pretvaramo u partnera nizom opuštajućih i energetskih vježbi (vježbe opuštanja, vježbe osjetilnog pamćenja, pozornosti i koncentracije, vježbe komunikacije, vježbe imaginacije i vježbe ekspresivnosti). Cilj je tih vježbi da nas dovedu u stanje prisutnosti i zadovoljstva iz kojega možemo kreativno djelovati, oslobođeni od sputavajućih tenzija. Pritom razvijamo ekspresivnost, senzibilnost, osjećaj za istinitost, opravdanost, autentičnost, etičnost, svijest o važnosti pojedinca unutar grupe, grupnu povezanost te odgovornost za osobno djelovanje. Vježbe su podijeljene u individualne, partnerske i grupne te svatko dobiva individualan pristup. Fizički trening prati i teorijski dio.

Tijelo ne zna lagati! - M. Čehov

Biografija voditeljice

Dramskom pedagogijom bavi se od 2008. godine. Provodi autorske programe za djecu i odrasle u zemlji i inozemstvu: Dramske igre za djecu, Laboratorij zabave, Umijeće komuniciranja i javnog nastupa za djecu, Gluma za plesače, Gluma za scenske umjetnike, SOSS, Crvene zore, Glumom do sebe, Osnove scenskog izričaja, Čujte naše glasove: Građani prije svega!, Prisutnost i suradnja, Priprema za scenu, Priprema za javni nastup. Debitirala je 2004. u predstavi Usamljeni zapad, koprodukcija Teatra EXIT i Volcano theatre London u Zagrebu. Glumi u predstavama za djecu i odrasle (*Lisica i roda*, *Lasica na tavanu*, *Kraševa slatka bajka*, *21 minuta*), dugometražnim i kratkim filmovima (*Illyricvm*, *Pravo čudo*, *Hodanje*), glazbenim spotovima, performansima, a 2013. postaje članica svjetske performerske trupe *La Pocha Nostra*.

Stvaranje predstave za djecu

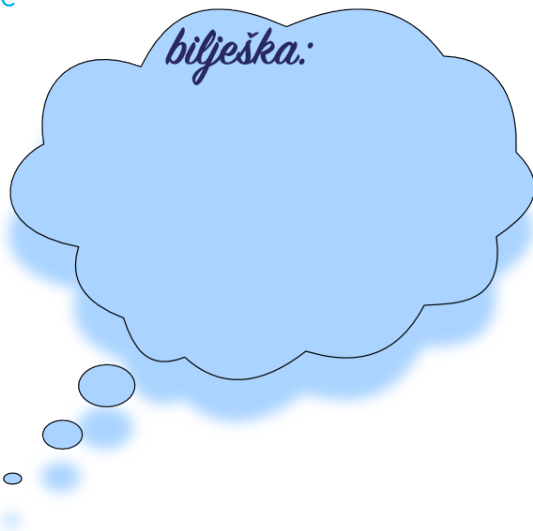
Dragica Vinožganić Rodbinić

Dječji vrtić Izvor

Velimir Bulović

Dječji vrtić Različak

Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

Cilj je radionice senzibilizirati, potaknuti i ohrabriti sudionike na kreativno dramsko-scensko izražavanje u radu s djecom i za djecu. U uvodnom dijelu radionice voditelji odgojitelji će svojim

prikazom primjera dobre odgojno-obrazovne prakse i isječcima iz svojih predstava pokazati sudionicima bitne elemente za stvaranje predstave s djecom i za djecu: umjetnički tekst koji se prilagođava i stavlja u dijalošku formu, glazba kao poticaj i kulisa za dramsko-scenski izraz, izrada i animacija scenske lutke, interakcija lutke i glumca, uloga pripovjedača, PPT-prezentacija i kratki film. U središnjem dijelu radionice sudionike se dijeli u tri skupine s određenim zadacima: lutkarske improvizacije uz glazbu, uprizorenje scena iz poznatih bajki neverbalnom komunikacijom i stvaranje predstave ponuđenim lutkama i tekstom kao predloškom. U završnom dijelu sudionici će prikazati svoj rad i razmijeniti svoja iskustva.

Biografije voditelja

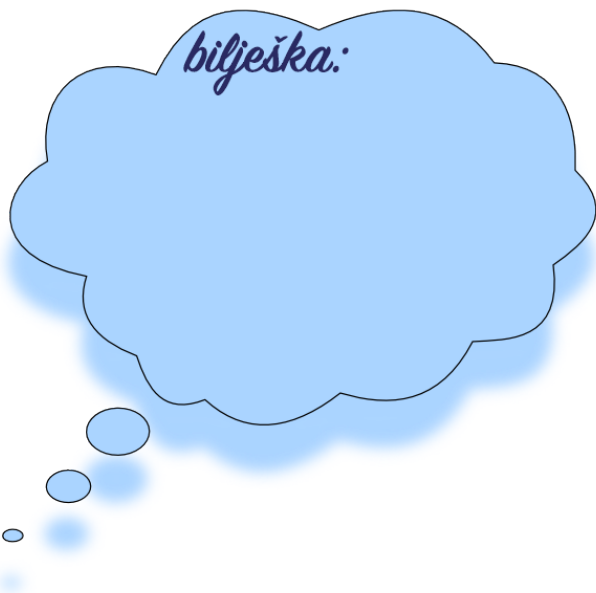
Velimir Bulović rođen je u Zagrebu, gdje završava Učiteljski fakultet. Od 1990. godine radi kao odgojitelj u Dječjem vrtiću *Različak*. Od 2000. godine mentor je studentima Učiteljskog fakulteta u Zagrebu (Metodika hrvatskog jezika). Godine 2015. stječe zvanje odgojitelja mentora. Tijekom rada stručno se usavršava, pohađa seminare, stručne skupove u organizaciji Ministarstva i Agencije za odgoj i obrazovanje te Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Dugogodišnji je suradnik Centra za kulturu Travno (raznovrsni oblici rada s djecom i uloge) te član lutkarske družine *Zagrebenci* i Amaterskog lutkarskog kazališta *Lutonjica Toporko* iz Samobora.

Dragica Vиноžganić Rodbinić rođena je u Zagrebu. Po završetku studiranja stječe zvanje odgojiteljice predškolske djece. Tijekom rada stručno se usavršava, pohađa seminare, stručne skupove u organizaciji Ministarstva i Agencije za odgoj i obrazovanje, gdje također i vodi radionice za odgojitelje. Bila je mentorica studentima Učiteljskog fakulteta za Metodiku hrvatskoga jezika, a sada je mentorica iz kolegija Istraživanje dječjeg likovnog stvaralaštva. Napreduje u zvanje odgojiteljice savjetnice 2012. godine. Članica je Lutkarske družine *Zagrebenci*, voditeljica dramske grupe za odgojitelje u vrtiću i dramskog programa za djecu. Godine 2014. u Mandala Studiju završava edukaciju *Program umjetničkog oblikovanja slikovnice* te i sama postaje autorica slikovnice *Snježna maca*.

Dramatizacija bajki

Frana Marija Vranković

Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

Polaznici radionice dobit će kratki uvid u proces dramatizacije bajki: od pronalaženja polaznog koncepta, preko analize likova i pojedinih scena do samog raspisivanja dijaloga. Razradit će biografiju likova i karakterizacije likova (gestikularne i verbalne) te mapu radnje i scenoslijed.

Biografija voditeljice

Kazališnu režiju i radiofoniju završava na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Dobitnica je dviju Rektorovih nagrada te Stipendije *Tomislav Durbešić*. Režirala je dvadesetak predstava (za djecu i odrasle, opere te jedan mjuzikl za djecu), niz koncerata te posebnih događanja. Vodila je kazališne radionice na Sveučilištu u Heidelbergu, *Međunarodnoj ljetnoj školi hrvatskoga jezika i kulture* Hrvatskih studija te u Teatru *Tirena*. Za Udrugu *Sve ostalo je glazba* oblikuje scenske kolaže edukativnog karaktera. Predaje Scensku umjetnost i drži Scensku radionicu u Privatnoj umjetničkoj gimnaziji u Zagrebu.

Radionica pripovijedanja (*storytelling*)

Ana Grzunov

Dijana Zorić

Laboratorij zabave – udruga za promicanje kulture pripovijedanja
Zagreb, Hrvatska

Opis radionice

Polaznike ćemo educirati u smjeru interaktivnog, proaktivnog i zabavnog načina pripovijedanja koji je nužan da bi motivirao publiku da prati predavanje, a onda i da se u njega i uključi pitanjima, komentarima, analizama i ostalim vrstama dijaloga. Predstaviti ćemo tehnike i načine pripovijedanja kojima se služimo da bismo postigli i vješto predavanje, ali i pozitivnu, proaktivnu i dinamičnu atmosferu u razredu. Praktičnim primjerima demonstrirati ćemo kako na stručan i zabavan način opustiti publiku, privući njihovu pozornost, održavati koncentraciju i motivirati ju za dijalog. Vježbat ćemo razvoj kritičke čitalačke svijesti, moć imaginacije i vještinu *prevođenja* nekog djela u svakodnevni kontekst. Teorijsku i praktičnu nastavu zamislile smo kao interaktivan dijalog u kojem ćemo razraditi

sve planirane teme. Cilj je probuditi kritičku i kreativnu svijest publike i stvoriti dinamičnu, proaktivnu i opuštenu atmosferu. Nakon naše demonstracije polaznici će sami zauzeti mjesto predavača i interpretirati grupi određeno djelo ili dio djela na svoj način. Ukazat ćemo na klasične zamke pripovijedanja i interpretacije kao što su tempo, dinamika, kontekst ili unaprijed postavljena teza. Jednostavno, vježbat ćemo interpretaciju na drukčiji način, s osobitim naglaskom na mladu i mlađu publiku za koju vrijede posebna pravila.

Biografije voditeljica

Ana Grzunov diplomirala je predškolski odgoj na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu 2011. Kao voditeljica engleskog jezika radila je u Privatnoj školi stranih jezika, ritmike i športa *Cvrčak*. Učila je znakovni jezik u Udruzi *Dodir*, gdje je volontirala u radu s gluho-slijepim osobama. Pohađala je lutkarske i dramske radionice. Na Kazališnom kampu u Pazinu pohađala je radionice drame, psihodrame i scenografije – kazališta sjena te je sudjelovala u plesnoj radionici za osobe s invaliditetom *Gullam Peckan*. Sudjelovala je u oblikovanju i dramatizaciji priča u Laboratoriju zabave, postavljanju scene i izradi rekvizita te kostima. Oblikuje multimedijalne sadržaje koji prate programe Laboratorija zabave. Osmislila je i vodila mnogo kreativnih radionica te je osmislila cjelovite kreativne sadržaje za djecu u sklopu manifestacija *Ljeto na Zrinjercu*, *Advent u Klovčevim dvorima*, *Advent u Samoboru*, *Samoborski fašnik*, *Fašnik u Arena centru*, *Rudarska greblica* i dr. Kontinuirano radi na novim kreativnim, edukativnim i zabavnim sadržajima i programima koje nudi Laboratorij zabave.

Dijana Zorić diplomirala je povijest umjetnosti i talijanski jezik na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2000. godine. Kao profesorica talijanskog jezika radila je u više odgojno-obrazovnih ustanova. Kao voditeljica engleskog jezika za djecu predškolske dobi predavala je u Privatnoj školi stranih jezika, ritmike i športa *Cvrčak*. Kao profesionalna pripovjedačica i voditeljica programa za djecu nastupala je na brojnim festivalima i manifestacijama. Dramatizirala je i oblikovala mnoge priče za razne klijente (Vip, Coca-Cola, Allianz, Nivea...), ali i vlastite. U sklopu Laboratorija zabave sudjeluje u višegodišnjem projektu *Dajmo djeci korijene i krila* u suradnji s Etnografskim muzejom s pričom *Vilko i Dlakavi čovjek*. Redovito vodi edukacije pripovijedanja (*storytellinga*). U sklopu Laboratorija zabave organizatorica je i voditeljica Književnog kluba Moljac koji promiče kulturu čitanja i ljubav prema pisanoj riječi.

Dramske metode u nastavi Hrvatskoga jezika u srednjoj školi

Željka Župan Vuksan

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije,
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Opis radionice

Cilj je radionice pokazati nove metode poučavanja temeljene na iskustvenom i suradničkom učenju. U radionici ću pomoću dramskih tehnika obraditi pripovijetku *Tena* Josipa Kozarca. Dramske tehnike: žive slike, misli u glavi, vruća stolica, devet okvira (Dorothy Heathcote).

Biografija voditeljice

Rođena je u Zadru. Profesorica je hrvatskoga jezika i književnosti. Od 1999. godi radi kao nastavnica Hrvatskoga jezika u Gimnaziji Sesvete, gdje je i voditeljica dramske skupine u sklopu izvannastavnih aktivnosti. S vođenjem Kazališnog kluba koji okuplja bivše učenike škole, današnje studente, započinje 2012. godine. Sudjeluje na brojnim radionicama i stručnim usavršavanjima vezanim uz dramski rad s djecom i mladima.

U potrazi za lutkom – što sve lutka može biti

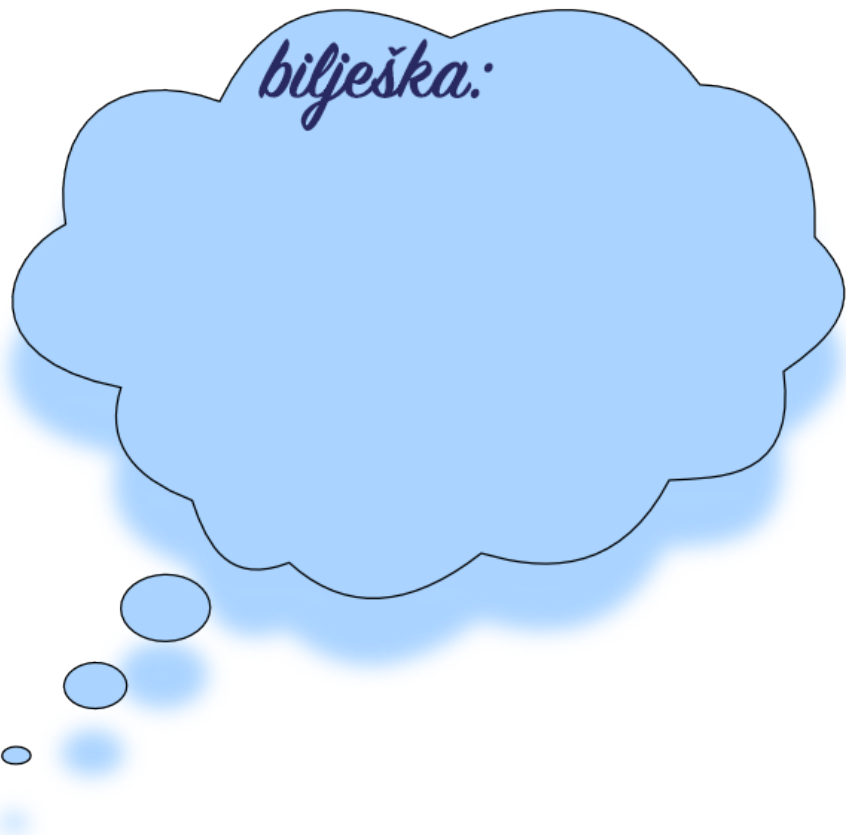
Marijana Županić Benić

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatska

Opis radionice

Radionica je osmišljena kao uvod u lutkarstvo kao integriranu umjetnost, odnosno lutkarstvo kao jedinstvo doživljaja pokreta, likovnoga, glazbenog, dramskog i plesnog izraza putem različitih improvizacija s ponuđenim materijalom. Izradom improviziranih lutaka od ponuđenih materijala, predmeta, dijelova tijela i animiranja lutaka na sceni, polaznici će se uvoditi u proces kreativnog pristupa mediju. U ovoj radionici lutke se izrađuju korištenjem ponuđenog pribora i materijala, a cilj je trenutni nastanak i nestanak lutke gužvanjem, trganjem, spajanjem... unutar lutkarske improvizacije. Interaktivnim oblicima rada, sudjelujući u izradi, animaciji, dramatizaciji lutaka, nastanku lutkarskih improvizaciju, aktivnim suradničkim odnosom, razmjenom mišljenja i ideja te analizom rada, sudionici će u manjim skupinama steći poticajno iskustvo primjenjivo u radu s djecom (u vrtiću, školi ili slobodnim aktivnostima). Cilj je radionice stručno usavršavanje polaznika, učitelja, odgojitelja te svih koji rade s djecom, a zanima ih lutkarstvo kao umjetnost kojom žele poticati djecu na kreativno i stvaralačko izražavanje te popularizacija lutke u odgojno-obrazovnim ustanovama.

bilješka:

Biografija voditeljice

Nastavnica je na Katedri umjetničkog područja Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Umjetničkim radom počela se baviti 1998. kao članica grupe Fasade (Zagrebačko kazalište mladih) istražujući lutkarstvo kao medij, posebice kreaciju lutaka i scenografiju te se usavršavala na brojnim lutkarskim, plesnim i likovnim radionicama u zemlji i inozemstvu. Članica je UNIMA-e, ULUPUH-a, HDLU-a, HCDO-a i INSEA-e. Izlagala je radove na dvanaest samostalnih i više skupnih izložbi te kao autorica i izvođačica sudjelovala u brojnim kazališnim projektima. Autorica je knjige *O lutkama i lutkarstvu* (Leykam International, Zagreb, 2009.) Radila je kao umjetnička pedagoginja u Lutkarskom studiju Učilišta ZeKAeMa i kao voditeljica lutkarske radionice u Školi stvaralaštva Novigradsko proljeće.

POSTER- PREZENTACIJE

Od predstave do arboretuma: dramska predstava kao poticaj promjenama u lokalnoj zajednici

Ljubica Anđelković Džambić

Akademija dramske umjetnosti

Zagreb, Hrvatska

Opis postera

Posterom se izlaže primjer dobre prakse, točnije interdisciplinarni projekt/predstava *Čovjek koji je sadio drveće* Dramske skupine MAG iz Gimnazije A. G. Matoša u Zaboku. Poster-prezentacijom prikazat će se tijek, metode izvedbe i rezultati projekta. Tijekom rada školske dramske skupine nastala je multimedijalna ambijentalna predstava kojom se interveniralo u krajobraz i što je, u konačnici, rezultiralo osnivanjem školskog i gradskog arboretuma. Nastala kao odgovor na potrebu da se zapušteni prostor industrijske zone u kojem je bila smještena novoizgrađena gimnazija uredi po mjeri čovjeka, predstava je primarno bila inspirirana istoimenom pripovijetkom J. Gionoa te sadržajno nadograđena slavenskom mitologijom i etnološkim istraživanjima o narodnim vjerovanjima o drveću. Cilj predstave nije bio samo osvijestiti javnost o nužnosti ekološkog pristupa svakodnevnici umjetničkim činom već i konkretni aktivizam na području ekologije i kreiranja urbanog krajobraza. Projektom je ostvaren dugoročan cilj i dodana vrijednost – grad u kojem djeluje Gimnazija dobio je arboretum višestruke važnosti. Osim što danas služi obrazovnoj i rekreacijskoj svrsi, predstavlja i estetsko-ekološku oazu u gradu koji je kao prometno, trgovačko i proizvodno središte županije vizualno obilježen industrijskim dizajnom.

Biografija predstavljačice

Diplomirala je komparativnu književnost i filozofiju (1998.) i teatrologiju (2001.) na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je trenutno poslijediplomantica na

Doktorskom studiju književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture. Tema njezine disertacije je *Satan Panonski's Body of Resistance: Auto-Destructive Body Art in Croatian Performing Arts and Practices*. Trenutno je zaposlena kao stručna suradnica za kazališnu produkciju na Akademiji dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu te radi kao vanjska suradnica HRT-a. Od 1998. do 2001. radila je kao gimnazijska profesorica etike, filozofije, književnosti i logike. Tijekom rada u gimnazijama vodila je dramske grupe te osmislila program za gimnazijski izborni predmet Kazališna i filmska kultura. Od 2001. do 2003. djelovala je kao voditeljica dramske radionice u sklopu Udruga *Gokul* u Zaboku. Od 2005. do 2010. bila je članica Kulturnog vijeća Krapinsko-zagorske županije za područje dramske umjetnosti. Od 1999. objavljuje književne i kazališne kritike u časopisima za kulturu. Kao vanjska suradnica leksikograf sudjelovala je na projektima izrade Hrvatskog biografskog leksikona (područje povijesti hrvatskog kazališta, književnosti i filozofije) te Kazališnog leksikona Leksikografskog Zavoda *Miroslav Krleža* u Zagrebu. Članica je Organizacijskog tima Međunarodnog filmskog festivala *Tabor Film festival*. Članica je Hrvatskog društva kazališnih kritičara i teatrologa.

Jastučićem do bajke

Nikolina Ankočić

Srednja škola Metković
Hrvatska

Opis postera

Autorica nas u svojoj prezentaciji upoznaje s dijelom projekta u kojemu se implementiraju dramske metode u radionicama s učenicima i dramski elementi prilikom prezentacije projekta na satu bajke.

Biografija predstavljačice

Dugogodišnja članica Hrvatskog centra za dramski odgoj (HCDO), dramska pedagoginja, voditeljica dramskih (i lutkarskih) skupina u kojoj sudjeluju djeca iz osnovnih i srednjih škola grada Metkovića. Dramske metode redovito primjenjuje u nastavi, a forum-teatrom koristi se za rješavanje problema unutar razreda i škole.

RAZKAZ – 100 godina *Priča iz davnine*

Davorina Bakota

Osnovna škola Antuna Mihanovića i Dječje kazalište Dubrava
Zagreb, Hrvatska

Opis postera

U školi vodim dramsku lutkarsku družinu s učenicima iz svoga razreda te svake godine provodimo neki projekt koji traje cijele školske godine. Ove školske godine bile su to *Priče iz davnine* Ivane Brlić Mažuranić. Projekt je tematizirao stogodišnjicu prvog objavljivanja knjige.

Biografija predstavljačice

Rođena u Zagrebu 1965. Učiteljica mentorica razredne nastave u Osnovnoj školi Antuna Mihanovića. Dramska je pedagoginja i glumica u Dječjem kazalištu Dubrava. Dugogodišnja volonterska voditeljica u Savezu izviđača Hrvatske.

Kazalište i škola – prvih 20 godina Teatra Tiren

Nina Horvat

Teatar Tiren

Zagreb, Hrvatska

Opis postera

Tiren postoji od 1997. godine. U 20 godina djelovanja *Tirenine* djelatnosti razvijale su se u tri smjera: kazalište, dramski studio i edukativne aktivnosti. U *Tirenu* kazalištu do sada je uprizoreno 37 predstava, od kojih je 13 interaktivnih. Teme koje su obrađivane u sklopu predstava bile su različite: vršnjačko nasilje, ovisnosti, seksualni odgoj, životne vrijednosti, smrt, tolerancija, ekologija i briga o okolišu, kulturna i znanstvena baština... *Tiren* je prvo kazalište u Hrvatskoj koje je radilo interaktivne predstave. Projektima interaktivnog kazališta *Tiren* je obuhvatila preko 150 škola i 20 000 djece i mladih diljem Hrvatske. U *Tirenu* dramskom studiju na 7 različitih lokacija djeluje 21 dramska grupa raznovrsnih uzrasta koju pohađa oko 250 polaznika koji se primjenom dramske igre pripremaju za uključivanje u svijet odraslih i upoznaju s dramskom umjetnošću. U Biblioteci *Tiren* tiskane su tri zbirke igrokaza za djecu i mlade: *Maštoplov* (2002.), *Panika u Strahogradu* (2005.) i *Kaos prije premijere* (2014.). Tijekom cijele godine u *Tireni* se održavaju radionice namijenjene razvijanju kazališne kulture, kreativnom i estetskom razvoju djece i mladih te edukaciji voditelja aktivnosti za djecu i mlade. Od 2004. godine *Tiren* organizira Kazališni kamp koji se održava u Pazinu, a od 2013. godine i u Zagrebu. Teatar *Tiren* član je hrvatskog centra ASSITEJ i prvog klastera neovisnih kazališta za djecu i mlade Zmajevog gnijezdo.

Biografija predstavljачice

Umjetnička je voditeljica Teatra *Tirena* u kojem radi i kao dramska pedagoginja te vodi kazališne radionice. Diplomirala je i magistrirala na Odsjeku dramaturgije na zagrebačkoj Akademiji dramske umjetnosti. Dobila je treću nagradu *Marin Držić* za dramski tekst *Dok nas smrt ne rastavi* 2009. godine. Za tekst *I živjeli su sretno...?* koji je postavljen na Sceni Gorica (Velika Gorica) te u Pozorištu *Pinokio* (Beograd) dobila je Nagradu publike Teatra.hr za tekst godine. Za *Ružičastu sanjaricu* postavljenu u Maloj sceni na 6. Malom Maruliću dobila je nagradu za najbolji tekst. U Teatru *Tirena* postavljeni su joj i tekstovi *Tko je to izumio* i *Preko grma, preko trna...* (priče iz hrvatskih narodnih predaja). U produkciji Hrvatskog radija snimljene su i emitirane njezine radiodrame *Izgledaš isto kao ona* i *Mirni gaj*. Drama *Tri treća tromjesečja* 2015. objavljena je u književnom časopisu *Fantom*, a 2017. postavljena u Gradskom kazalištu *Joza Ivakić*. Radila je kao dramaturginja na desetak predstava u kazalištima za djecu i odrasle. Sudjelovala je na 8. Svjetskom kongresu dramske pedagogije IDEA 2013. u Parizu kao dio projekta YOUNG IDEA.

Dramski rad sa ženama s malignim oboljenjem u Udruzi Sve za nju

Ozana Iveković

Hrvatski centar za dramski odgoj
Zagreb, Hrvatska

Opis postera

Predstavit će se rad u dramskim radionicama s odraslim onkološkim pacijenticama u Udruzi *Sve za nju*. Iako voditeljica radionica nastupa prije svega kao dramska pedagoginja, a ne kao dramaterapeutkinja, u praksi se uočava da je granica zapravo vrlo tanka i da dramski rad na suptilnoj i nevidljivoj razini djeluje i terapijski. Učinci su odmah uočljivi u osjećaju zadovoljstva

samih polaznica radionica, u činjenici da *barem dva sata ne misle na svoje probleme*, da uživaju u međusobnom druženju i zajedničkome kreativnom radu. Prema izjavama polaznica koje kontinuirano pohađaju radionice može se zaključiti da otkrivaju svoje sposobnosti i sklonosti za koje nisu znale da ih imaju, da se oslobađaju za kvalitetniju komunikaciju te da se opuštaju. Iako se na radionicama direktno ne tematizira njihova bolest, u svakoj od priča na kojima se radi, polaznice nailaze na neke probleme i teme koje ih se tiču, ako ne na osobnoj, a onda svakako na društvenoj razini. Sudjelovanjem u različitim dramskim situacijama proigravaju ponešto od vlastitih frustracija i teškoća, a to ih povratno osnažuje u doslovno životno važnoj bitki koju vode, koju su vodile i koju će i dalje voditi.

Biografija predstavljačice

Teatrologinja i dramska pedagoginja. Po obrazovanju je profesorica komparativne književnosti i filozofije. Piše znanstvene i stručne radove, kazališne kritike i novinske članke, vodi dramske radionice te sudjeluje u radu stručnih povjerenstava Hrvatskoga sabora kulture.

Dramski studio i djeca s teškoćama u razvoju

Iva Lehunšek Panić

Dječje kazalište Dubrava
Zagreb, Hrvatska

Opis postera

Poster-prezentacija pokazat će kako u Dramskom studiju Dječjega kazališta Dubrava neprekidno, već nekoliko godina, u odgojno-obrazovnom procesu neformalnog učenja primjenom različitih scenskih vještina, učinkovito i ravnopravno sudjeluju djeca s različitim teškoćama u razvoju. Prezentacija također pokazuje koja je uloga asistenta u nastavi u Dramskom studiju.

Biografija predstavljačice

Diplomirala je pedagogiju i ukrajinski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2003. godine. Tijekom redovnog obrazovanja dodatno se obrazuje za dramsku pedagoginju na radionicama u Hrvatskoj i izvan nje. Od 2000. godine radi kao dramska pedagoginja u Narodnom sveučilištu Dubrava te svaku kazališnu sezonu završava s nekoliko samostalnih dramskih produkcija. Od siječnja 2004. stalno je zaposlena u Narodnom sveučilištu Dubrava kao voditeljica Dramskog studija Dječjeg kazališta Dubrava. Od tada, svijet umjetnosti pokušava što smislenije istražiti uz pomoć dramske pedagogije koristeći se dramskim metodama u svakodnevnom radu s djecom, mladima i odraslima.

BAZAART - platforma za dramsko-pedagošku podršku nastavnicima u Srbiji

Sunčica Milosavljević

Umjetničko udruženje BAZAART
Beograd, Srbija

Opis postera

Umjetničko udruženje BAZAART u posljednjih šest godina radi na sustavnoj podršci odgojiteljima, učiteljima, nastavnicima i edukatorima u neformalnom obrazovanju i umjetnicima koji se bave dramsko-pedagoškim radom. Kao platforma koja okuplja umjetnike i stručnjake, provodimo niz aktivnosti, među kojima je najvažnije istaknuti usavršavanja (seminari za stalno stručno usavršavanje zaposlenih u obrazovanju, različite aktivnosti za osnaživanje dramskih edukatora – tribine, susreti sa stručnjacima, predstavljanja projekata i knjiga, konzultacije, kreativni procesi, otvorene probe te organizacija seminara i kreativnih procesa sa studentima pedagogije, psihologije, andragogije, sociologije,

učiteljskih fakulteta i odgojiteljskih škola), publikacije (*Dramagogija* – prva edicija posvećena drami, kazalištu i obrazovanju u Srbiji, mrežni portal *Dramagogija* s brojnim i raznovrsnim sadržajima za dramske edukatore, edukativno-promotivne filmove), znanstveno-istraživački rad (tri nacionalne konferencije i znanstvena istraživanja), rad s djecom i mladima (dramski rad s grupama, razvijanje dramskih tekstova, održavanje festivala i smotri) te povezivanje (mreža LOTREC centara – Lokalni centri za dramsku edukaciju nastavnika).

Biografija predstavljačice

Kazališna je redateljica s međunarodnim iskustvom u području procesnog i primijenjenog kazališta, interdisciplinarnog istraživanja te menadžmenta u kulturi. Diplomirala je Kazališnu i radijsku režiju (1988.), magistrirala (2009.) i obranila doktorsku tezu *Dramska pedagogija: dramska umjetnost u integriranom obrazovanju* na Fakultetu dramskih umjetnosti Fakulteta umjetnosti u Beogradu (2016.). Stekla je Europsku diplomu u projektnom menadžmentu u kulturi (2007.). Suosnivačica je i programska ravnateljica Umjetničkog udruženja BAZAART od 2002. Glavna je i odgovorna urednica *Dramagogije* i drugih izdanja BAZAART-a. Umjetnička je ravnateljica međunarodnih festivala PATOSoffIRANJE i FAMA. Suradnica je nacionalnog Centra za dramu u edukaciji i umjetnosti CEDEUM. Režirala je više od 40 kazališnih produkcija. Mentorica je i pedagoginja u edukativnim programima u Srbiji, Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu i Indiji (od 1986. do 2010.). Radi kao kazališna kritičarka, novinarka, redateljica, scenaristica i autorica više od 500 emisija, serija, kronika i dr. Njezino radno iskustvo uključuje i poslove menadžmenta: stručna je suradnica za međunarodnu suradnju Fakulteta umjetnosti u Beogradu (od 2010. do 2012.), izvršna je direktorica i producentica festivala *Tvrđava teatar* (od 2009. do 2010.), koordinatorka pratećih programa i službe gostiju festivala BITEF (od 2005. do 2008.) i *Cultural Program Officer*, švicarskog programa za kulturu Srbija i Crna Gora (od 2002. do 2004.) i dr. Suosnivačica je i izabrana članica Predsjedništva udruženja Nezavisna kulturna scena Srbije (od 2011. do 2014.). Članica je statusnog povjerenstva i izabrana članica Predsjedništva Udruženja dramskih umjetnika Srbije (2016.). Dobitnica je laureata UNESCO Aschberg-fonda za *Darpana Academy for Performing Arts*, Ahmedabad, Indija (2000.) te nagrade *Grozdanin kikut* za dramsku pedagogiju (2014.).

Plesom i glumom kroz povijest

Dragana Pavičić

Osnovna škola Dinka Šimunovića
Hrvace, Hrvatska

Opis postera

Hrvatska je povijest u okviru Prirode i društva u 4. razredu osnovne škole onaj zanimljivi dio koji učenici rado iščekuju i, još važnije, uče. Želeći učenicima pružiti što više u tako malo vremena, na satovima Prirode i društva obrađujem teme primjenom različitih metoda i aktivnim uključivanjem djece u proces. Na taj način povijesni sadržaji dobili su još više na značenju, a učenje je postalo aktivno, sadržajnije i zabavnije. Poster-prezentacija prikaz je rada na dramsko-plesnoj predstavi *Veronika Desinićka* Osnovne škole Dinka Šimunovića, točnije Područne škole Potravlje i sadrži slike s proba, način rada te dojmove učenika o samome procesu i ishodu rada.

Biografija predstavljačice

Voditeljica je plesne skupine u školi. Često se i rado u redovnoj nastavi u svim predmetima koristi dramskim izrazom. Smatra da slobodna igra i spontano stvaralaštvo djeci predstavljaju zadovoljstvo, ali i veliko osvježanje u nastavi te znatno bolje ishode učenja.

Having a Theatre Inside

Ivan Slavić

Poslijediplomski specijalistički studij dramske pedagogije
Sveučilišta u Zagrebu
Hrvatska

Opis postera

Having a Theatre Inside partnerski je projekt Udruge *Pričalica* i partnerskih škola i vrtića iz Europe koji se odvija od rujna 2015. do rujna 2017. u okviru ključne akcije 2 programa Erasmus+. Projekt se bavi primjenom različitih dramskih metoda i tehnika (procesnom dramom, kazalištem sjena, fizičkim teatrom...) u različitim zemljama i s različitim skupinama učenika. Na poster-prezentaciji predstaviti će aktivnosti i rezultate projekta.

Biografija predstavljača

Učitelj je engleskog jezika i student dramske pedagogije. Osnivač i tajnik Udruge *Pričalica*. Od 2008. godine aktivno primjenjuje dramske tehnike i metode, ponajviše kao organizator i voditelj radionica u okviru rada na projektima Udruge, što uključuje odlaske u škole i vrtiće te rad na osposobljavanju i treningu nastavnog osoblja i stručnih suradnika.

20 (i koja) godina HCDO-a

Maja Sviben

Teatar Tirena

Maša Rimac Jurinović

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatska

Opis postera

Od svog osnutka u veljači 1996. Hrvatski centar za dramski odgoj sustavno promiče, predstavlja i istražuje dramski i kazališni odgoj kao nastavni dio humanističkog odgoja, potiče razvoj teorije i prakse koja ispituje povezanost drame, kazališta i odgoja te prikuplja, prenosi i popularizira obavijesti i iskustva s područja dramskog i kazališnog odgoja u Hrvatskoj i inozemstvu. Tijekom godina Centar je organizirao mnoge akcije, pokrenuo vlastitu biblioteku i glasilo *Dramski odgoj*. Cilj je ove prezentacije podsjetiti na važne događaje iz povijesti ove Udruge, predstaviti sadašnje projekte te najaviti buduće.

Biografije predstavljачica

Maja Sviben rođena je u Zagrebu 1981., gdje završava studij dramaturgije na Akademiji dramske umjetnosti. Kao autorica, dramaturginja, scenaristica i prevoditeljica surađivala je na 30-ak projekata u različitim hrvatskim kazalištima, umjetničkim organizacijama i drugim kulturnim ustanovama te manifestacijama. Radila je kao urednica za Teatar.hr, osmislila je nekoliko projekata odgojnog kazališta i bavi se dramskom pedagogijom. Vodi kazališne radionice u Hrvatskoj i inozemstvu te je sudjelovala u nekoliko međunarodnih projekata (*Interplay Europe, EDERED, Young IDEAs, Theatre Integrates People*). Dobitnica je treće nagrade *Marin Držić* za dramu *Točka izvorišta* 2004. te nagrade za najbolju scensku prilagodbu za predstavu *Grga Čvarak* Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića na festivalu SLUK 2013. Osnivačica je i članica uredništva portala Drame.hr, posvećenog predstavljanju suvremenoga domaćeg dramskog pisma. Predsjednica je Udruge za promicanje kreativnih aktivnosti mladih *Tirena* te članica predsjedništva Hrvatskog centra za dramski odgoj. Suosnivačica je umjetničkog kolektiva SKROZ.

Maša Rimac Jurinović rođena je 1979. u Zagrebu, gdje je diplomirala hrvatski jezik i književnost te etnologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na istom fakultetu upisuje Poslijediplomski doktorski studij hrvatske kulture i prijavljuje doktorski rad *Procesna drama u kurikulumu suvremene osnovne škole*. Deset je godina radila u Osnovnoj školi Mladost kao učiteljica hrvatskog jezika i voditeljica dramskih te radijskih družina. S družinama sudjeluje na smotrama LiDraNo i SMOLA. U školskoj godini 2015./2016. vodila je projekt identifikacije i rada s dramski darovitim učenicima DUM – Drama u Mladosti. Od 2016. radi na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu na Katedri za hrvatski jezik i književnost, scensku i medijsku kulturu. Članica je Predsjedništva Hrvatskoga centra za dramski odgoj. Autorica je nekoliko udžbenika i priručnika. Istražuje dramskopedagoške teme i svojim izlaganjima sudjeluje na znanstvenim i stručnim konferencijama i simpozijima.

Stolne predstave u radu s djecom predškolske dobi

Senka Teški

Marija Ivezić

Dječji vrtić *Različak*

Zagreb, Hrvatska

Opis postera

Čitanje i pričanje priča ima vrlo važnu ulogu u životu djeteta predškolske dobi. Kvalitetnom i dobro odabranom pričom kod djeteta potičemo razvoj govora i izražavanja, pamćenje, koncentraciju i bogaćenje dječjeg rječnika. U radu s djecom koristimo se različitim metodičkim načinima pričanja priča, ali svakako vrijedi istaknuti metodički postupak stvaranja stolne predstave. Sve više djece ima problema s govorom, izražavanjem svojih emocija i ovladavanjem prihvatljivih socijalnih vještina. Zato djetetu treba omogućiti što više aktivnosti koje potiču razvoj kompetencija u svim aspektima njegova razvoja. Stolna predstava zasigurno predstavlja jednu od takvih aktivnosti. Ona je prvi impuls koji će dijete potaknuti na daljnje zamišljanje i stvaranje, na oponašanje i igru. Takva predstava potiče djetetovu maštu i pomaže mu u pronalaženju puta do unutrašnjih slika. Kvalitetno pripremljena stolna predstava proces je u kojemu dijete upija u sebe ponuđeni sadržaj i igrajući se ponovno ga iznosi van. Stolne predstave potiču i druge aspekte dječjeg razvoja, doprinose stvaranju zajedništva u skupini i stvaranju posebne povezanosti između djece i odgojitelja.

Biografije predstavljачica

Senka Teški, odgojiteljica mentorica s 35 godina radnog staža. Jedna od voditeljica tima *Poticanje govora putem svih osjetila*. Više od 20 godina

mentorica je studentima Učiteljskog fakulteta u Zagrebu (metodika Hrvatskog jezika). Dugogodišnja suradnja s izv. prof. dr. sc. Vladimirom Veličkim doprinijela je osobnom profesionalnom rastu, uvođenju novih metoda i oblika rada koji potiču razvoj govora i govornih kompetencija djece. Tijekom svih godina kontinuirano se profesionalno usavršava, a stečena iskustva u neposrednom radu s djecom predstavlja na brojnim stručnim skupovima.

Marija Ivezić je odgojiteljica mentorica s 37 godina radnoga iskustva. Dugi niz godina mentorica je studentima Učiteljskoga fakulteta iz metodike Hrvatskog jezika. Kontinuirano se stručno usavršava i svoje znanje prenosi kolegicama, mlađim odgojiteljima i pripravnicima u stručnim aktivima i timovima. Pri tome ističe tim *Poticanje govora putem svih osjetila*, koji vodi zajedno s kolegicom Teški, a koji je plod dugogodišnje suradnje s izv. prof. dr. sc. Vladimirom Veličkim. Stečenim znanjima koristi se u svakodnevnom radu s djecom predškolske dobi jačajući tako njihove jezične i govorne kompetencije.

Dramski odgoj u odgojnoj skupini Vjeverice

Marina Valić
Vedrana Hofšteter
Dječji vrtić Maksimir
Zagreb, Hrvatska

Opis postera

U prezentaciji autorice prikazuju način provedbe dramskog odgoja u njihovoj odgojnoj skupini Vjeverice. U njoj prate razvoj i napredak dječjeg dramskog stvaralaštva. Svoj rad najčešće započinju pričom ili, jednostavno, nekom životnom situacijom. Primjenom dramskog stvaralaštva do sada su djeci približile Sunčev sustav, elektricitet, geometrijske likove itd. U prezentaciji će iznijeti i dojmove s gostovanja u Zagrebačkom gradskom kazalištu *Komedija*.

Biografije predstavljачica

Marina Valić, odgojiteljica mentorica i montessori odgojiteljica, tijekom studija na Učiteljskoj akademiji u Zagrebu radila je kao aktivni volonter u Centru za humanitarni rad Suncokret koji je provodio niz psihosocijalnih programa s izbjeglicama i prognanicima kako bi ublažio posljedice rata. Taj rad ju je obogatio, izgradio i usmjerio. Zaposlila se u Dječjem vrtiću Maksimir gdje radi i danas kao odgojiteljica u montessori odgojnoj skupini. U sklopu Stručno-razvojnog centra Montessori stječe diplome o završenom programu stručnog usavršavanja iz područja Montessori pedagogije za djecu rane i predškolske dobi. U Centru za poticanje darovitosti djeteta *Bistrić* završava stručno usavršavanje Uvođenje u neposredni rad s potencijalno darovitim djecom predškolske dobi. Pohađala je dramske i lutkarske radionice jer joj je jedan od ciljeva razvijanje ljubavi djece prema kazalištu i dramskoj umjetnosti.

Vedrana Hofšteter rođena je 29. srpnja 1980. u Zagrebu te je nakon završene VII. gimnazije upisala Učiteljsku akademiju. Tijekom studija aktivna je članica Humanitarne udruge Lions Internationa Club te je sudjelovala u međunarodnim razmjenama mladih u cijelom svijetu. Diplomirala je 2002. te prva radna iskustva stekla kao pripravnica u Dječjem vrtiću Jarun. Nakon položenog stručnog ispita zaposlila se u Dječjem vrtiću Maksimir 2005. kao odgojiteljica u engleskoj odgojnoj skupini. Završila je Montessorijevu edukaciju u Stručno-razvojnom centru Montessori i Tečaj za stručno osposobljavanje voditelja predškolskih programa engleskog jezika na Učiteljskom fakultetu. Od 2013. godine radi u montessori odgojnoj skupini.

*Zahvaljujemo izdavačkoj kući Profil Klett d. o. o.
koja je financirala predstavu D/n/o dna Teatra Tirena.*

ZAKLJUČCI S RASPRAVA

ZAGREB, 2017.